

BONOYA DAYALI KAMBIYO SENETLERINE ÖZGÜ HACİZ YOLU İLE TAKİPTE YETKİ

*Jurisdiction at Enforcement Procedure Peculiar to Bill of Exchange Based
on Promissory Note*

Levent BÖRÜ*

ÖZ

Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu, özel bir ilamsız icra yoludur. İnceleme konumuz, bononun kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takibinde yetkidir. Yetki, bir icra takibine hangi yerdeki görevli icra organı tarafından bakılacağını belirler. Yani, yetki, coğrafi bakımından hangi yerdeki icra dairesinde takip yapılabileceğinin belirlendiği yerdir.

Anahtar Sözcükler: Bono, bonoya dayalı icra takibinde yetki, yetki itirazı, yetki şartı

ABSTRACT

Attachment peculiar to bill of exchange is one of the procedures of special provisional enforcement. Our research subject relates to jurisdiction at provisional enforcement peculiar to bill of exchange based on promissory note. Jurisdiction determines the enforcement office where the enforcement procedure is performed. In other words, jurisdiction is a situation determining the enforcement office with regards to geographical area where the enforcement procedure can be performed.

* Yrd. Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi, (Özel Hukuk) Medeni Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, E-posta: leventboru@hacettepe.edu.tr.

Keywords: Promissory note, jurisdiction at enforcement procedure based on promissory note, plea to the jurisdiction, jurisdiction agreement (prorogation of jurisdiction)

Plan: GİRİŞ, A-BONO HAKKINDA GENEL BİLGİ, I-Genel Olarak, II-Bononun Alacaklısı, III-Bononun Borçlusu, B-GENEL YETKİLİ İCRA DAİRESİ, C-ÖZEL YETKİLİ İCRA DAİRESİ, D-YETKİSİZ İCRA DAİRESİNİN YETKİLİ KILINMASI, I-Yetkisiz İcra Dairesine Takip Yapılması, II-Bonoya Yetki Şartı Konulması veya Ayrı Yetki Sözleşmesi Yapılması, 1- Geçerlilik Şartları, a- Kesin Yetkinin Bulunmaması, b- Yazılı Şekilde Yapılması, c- Uyuşmazlığın ve İcra Dairesinin (Mahkemenin) Belirli Olması, d- Tacirler veya Kamu Tüzel Kişileri Arasında Olması, 2- Yetkili Kimseler ve Devir Halinde Ortaya Çıkabilecek Bazı Sorunlar, 3-Türleri ve Etkileri, SONUÇ

GİRİŞ

Kambyo senetlerine özgü haciz yolu, özel bir ilamsız icra yoludur¹. Ticaret hayatının çabukluk ihtiyacı ve bu senetlerin kolayca devredilebilir (tedavül edebilmesi) olması, mücerretlik ilkesi gereği alacaklının alacağının varlığını ispat etmek zorunda olmaması, güvenli birer ödeme aracı olarak kullanılması sebepleriyle İcra ve İflâs Kanunu, bu senetlerin takibi için özel bir yol kabul etmiştir². İcra ve İflâs Kanunu'nda yer alan kambyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip, İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'ndan (SchKG Art. 177-189) alınmıştır³. Türk İcra ve İflâs Kanunu İsviçre'den farklı olarak sadece kambyo senetlerine dayanan iflas yolu ile takibi değil, aynı senetlere dayanan haciz yolu ile takibi de ayrıca düzenlemiş bulunmaktadır⁴.

¹ Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder: İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, B. 28, Ankara 2014 (İcra), s. 357.

² Gürdoğan, Burhan: İcra Hukuku Dersleri, Ankara 1970 (İcra), s. 47; Bilge, Necip: Bankacılar İçin Takip Hukuku Bilgisi, Ankara 1975, s. 67 vd; Helvacı, Mehmet: Kambyo Senetlerine Özgü Takip Yolları, İÜHFİM C.LXXI 2013, S.2, s.165-192, s. 165.

³ Bkz Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs (www.admin.ch); Kuru, Baki: İcra ve İflâs Hukuku C. II, B. 3, İstanbul 1990 (İcra II), s. 1549.

⁴ Üstündağ, Saim: İcra Hukukunun Esasları, B. 8, İstanbul 2004 (İcra), s. 380; Ansay, Sabri Şakir: Hukuk İcra ve İflâs Usûlleri, B. 5, Ankara 1960, s. 209; Gürdoğan, Burhan: İflâs Hukuku Dersleri-İflâs/Konkordato/İptal Davaları, Ankara 1966 (İflâs), s. 46.

Uygulamada kambiyo senetlerine, ticari senetler de denilmektedir; ancak, “*ticari senet*” ile “*kambiyo senedi*” deyimleri farklı anlamda olmayıp, aynı anlamı taşır⁵. Kambiyo senetleri (TTK m. 670), ticari hayatta tedavül kabiliyeti bulunan, asıl alacaktan bağımsız alacağı temsil eden bir kıymetli evraktır⁶. Ancak, her kıymetli evrak (TTK m. 645), kambiyo senedi değildir⁷.

Kambiyo senetlerine ilişkin özel hükümler (İİK m. 167-170b; m. 171-176; m. 176a- 176b) uyarınca haciz yoluyla takibe girişilebilmesi için takip konusu alacağın dayanağını teşkil eden belgenin kıymetli evrak olması yeterli olmayıp, kambiyo senetlerinden olması şarttır. Kambiyo senetleri, Türk Ticaret Kanunun’da sınırlı sayıda belirtilmiş olup, üç tanedir. Bunlar; bono, poliçe ve çekdir. Dolayısıyla, takip konusu alacağın dayandığı belge, kambiyo senedi değil ise, o alacak için kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibe girişilemez (İİK m. 167/I). Ancak, alacaklı, bir kambiyo senedi alacağı için mutlaka kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip yapmak zorunda olmayıp; kambiyo senedine dayanarak genel haciz yolu ile takip de yapabilir⁸.

İnceleme konumuz, bonoya (emre yazılı senet) dayalı kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte yetkidir. Bu sebeple, çek ve poliçedeki yetki inceleme konumuz dışındadır. Makalede kambiyo senedi terimi kullanıldığında, bununla kambiyo senetlerinden bonoyu ifade etmek istediğimizi; kambiyo senelerine özgü haciz yolu ile takip ifadesini kullandığımızda ise, bonoya dayalı kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takibi ifade etmek istediğimizi belirtmek isteriz.

⁵ Uyar, Talih: İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri, Manisa 1989 (Kambiyo), s. 2; Bozer, Ali/Göle, Celal: Kıymetli Evrak Hukuku, B.4, Ankara 2015, s. 51; Göle, Celal: Bankacılar İçin Kıymetli Evrak Hukuku Bilgisi ve Ticari Senetler, Ankara 2005 (Ticari Senet), s. 55; ‘Kambiyo senedi’ ile ‘ticari senet’ kavramlarının aynı anlama gelmediği düşüncesi için bkz Ergün, Mevci: Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları, Ankara 1989, s. 29.

⁶ Öztan, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, B. 15, Ankara 2008 (Ders Kitabı), s. 70 vd; Öztan, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, B.2, Ankara 1997; Ulukapı, Ömer: İcra ve İflâs Hukuku, Konya 2001, s. 102.

⁷ Öztan-Ders Kitabı s. 71; örneğin, kıymetli evraktan sayılan “banka mevduat sertifikası”, kambiyo senedi vasfını haiz olmadığı için, bu sertifikaya dayanılarak kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapılamaz (Muşul, Timuçin: İcra ve İflâs Hukuku, C.II, B. 6, Ankara 2013 (İcra II), s. 1148).

⁸ Kuru, Baki: İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, B.2, Ankara 2013 (El Kitabı), s. 761; Muşul-İcra II s. 1148.

A-BONO HAKKINDA GENEL BİLGİ

I-Genel Olarak

Bono⁹, kayıtsız-şartsız bir bedeli ödemek vaadidir (TTK m. 776/1-a). Dolayısıyla bononun temelinde, borç tanınması (TBK m. 18) vardır¹⁰. Başka bir deyişle, bono, şekil şartları ve etkileri arttırılmış bir borç vaadi (taahhüdü) olarak ifade edilebilir¹¹. Bono, Türk Ticaret Kanunu'nun ikinci bölümünde madde 776-779'leri arasında dört madde olarak hükme bağlanmıştır; ancak bununla birlikte kambiyo senetleri arasında Türkiye'de en fazla uygulaması olan senettir¹². Bu maddelerde bonoya ait şekli unsurlar hükme bağlanmıştır: 1- Zorunlu unsurlar (bono veya emre yazılı senet ibaresi, kayıtsız şartsız belirli bir bedeli ödemek vaadi, lehtarın adı soyadı, düzenleyenin imzası, düzenleme tarihi), 2- alternatif zorunlu unsurlar (düzenleme yeri, ödeme yeri, vade) 2- isteğe bağlı (ihtiyari) unsurlar (sorumsuzluk kaydı, menfi emre kaydı, protestodan muafiyet kaydı, yetki şartı)¹³. Buradan hareketle, bir senedin bono olarak adledilebilmesi için

⁹ Bono, İsviçre ve Alman hukukunda, "eigener Wechsel", "der eigene Wechsel" veya "der Eigenwechsel" olarak anılmaktadır. Alacaklı, Türkçe'den başka bir dille yazılmış bonoya dayanarak, Türkiye'de kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip yapabilir (Kuru, Baki: Almanca Düzenlenmiş Poliçe veya Bono'ya Dayanarak Türkiye'de İllamsız İcra Takibi Yapılması, Prof.Dr. Baki Kuru Makaleler, İstanbul 2006 (Bono), s. 763 vd).

¹⁰ Ülgen, Hüseyin/Helvacı, Mehmet/Kendigelen, Abuzer/Kaya, Arslan, Kıymetli Evrak Hukuku, B.9, İstanbul 2014, s. 129.

¹¹ Öztan s. 977; Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, B.21, İstanbul 2013, s. 281.

¹² Öztan s. 973; Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan: Kıymetli Evrak Hukuku, Bursa 2010, s. 71; "Türkiye uygulamasında bu senetler (bonolar) poliçelerden çok daha fazla kullanılır. Esas itibarıyla, iki alanda işe yarar: Piyasadaki ticari işlemlerde ve özellikle satışlarda bir ödeme ve kredi aracıdır. S'nin satacağı malı vardır, A'nin da bu mala ihtiyacı olmakla beraber alım anında mal bedelini ödeyecek nakdi yoktur. S, A'dan mal bedeli karşılığı bono alır. Uygulamada genellikle mal bedeli taksitle belirli vadelerde bir kaç bono ile karşılanmaktadır. S, bu bonoları işlem yaptığı bir bankada iskonto ettirir ve parayı almış olur. A, bonoları vadesinde bankaya öder. Böylece, A para ödemedi malı almış daha sonra başkasına satarak ya da işleyip devrederek o maldan kazanç sağlamış ve bu kazançtan borcunu ödemiş olur. S ise, malını satmış ve mal bedelini- alıcının parası bulunmamasına rağmen- bankadan iskontolu tahsil etmiş, senedi iskonto eden banka ise, komisyon alıp, mevduat ile diğer fonları işletmiş olur. Ülkemizde bonolar bundan başka hatır senedi olarak kredi sağlamaya yaramaktadırlar. Karşılıklı düzenlenen bonolar bankalara iskonto ettirilerek bankalardan para (kredi) alınmakta ve kullanılmaktadır." (Poroy/Tekinalp s. 281).

¹³ Ayrıntılı bilgi için bkz Bozer/Göle s. 149 vd; Öztan s. 981 vd; Poroy/Tekinalp s. 281 vd; Uyar, Talih: İcra Hukukunda Bono'nun (Emre Muharrer Senet'in) Geçerlilik Şartları, TBBD 2008/74, s. 290-325; (Bono) s. 290 vd; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya s. 129 vd.

senette zorunlu unsurların olması gerekir; aksi halde senet bono olarak nitelendirilemez ve bu senedle kambyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip yoluna başvurulamaz¹⁴. Bononun alternatif zorunlu unsurlarından, düzenleme yerinin ve ödeme yerinin; ihtiyari unsurlarından ise yetki şartının, özel yetkili icra dairesinin yerinin belirlenebilmesi açısından önemi vardır.

Bono ikili bir ilişki oluşturur; bu ilişkide, düzenleyen (keşideci) ve lehtar vardır¹⁵. Bono, düzenleyen (keşideci) tarafından düzenlenir ve lehtara verilir. O halde lehtar ilk hamildir¹⁶. Düzenleyen bu ilişkide lehtara karşı soyut bir borç ikrarında bulunur ve bu şekilde senet üzerindeki bedeli vadesinde ödeme yükümlülüğü sonucu oluşur¹⁷. Yukarıda da belirttiğimiz üzere, bono bir kambyo senedi olup, kanunen emre yazılı senetlerdendir. Bu sebeple devir, ciro ile birlikte zilyedliğin geçirilmesi yoluyla olur (TTK m. 647/2; 681/1; 778/1-a). Bono, nama yazılı, yani “*kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adı*” şeklinde de düzenlenebilir (TTK m. 776/1-e)¹⁸. Nama yazılı bonoda bir kimsenin adına (namına) düzenlenecek bonoda emre yazılı olmadığı ya da nama yazılı olduğu açıkça gösterilmelidir (TTK m. 681/2). Nama yazılı bono alacağın devri (temlik, yani yazılı devir beyanı) ve zilyetliğin teslimi ile birlikte devredilebilir (TTK m. 647/2,1; 681/2). Bono, hamile şeklinde düzenlenemez¹⁹.

Kambyo senetlerine özgü takiplerde, takibe dayanak olan bonoda alacaklı ve borçlu sıfatının belirlenebilmesi, yetkili hamilin tespiti açısından önemlidir. Zira, kambyo senedine yetkili hamil olmayan kimse, kambyo senetlerine özgü takip yapamaz²⁰. Ayrıca, alacaklı ve borçlu sıfatının belirlenebilmesi, kambyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte yetkili icra dairesinin tespiti açısından da önemli olabilir. Bu sebeple aşağıda kısaca bu konu incelenecektir:

II-Bononun Alacaklısı

Bononun alacaklısı, o senedin yetkili hamildir²¹. Yani, kambyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibe başvurmak isteyen alacaklı hak sahibi

¹⁴ Ergün s. 30-31; Kuru-El Kitabı s. 763 vd.

¹⁵ Poroy/Tekinalp s. 281; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya s. 129.

¹⁶ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya s. 129.

¹⁷ Bilgili/Demirkapı s. 71.

¹⁸ Bono nama yazılıp yazılamayacağı hakkındaki tartışma için bkz Poroy/Tekinalp s. 78.

¹⁹ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya s. 129.

²⁰ Kuru-El Kitabı s. 765.

²¹ Kuru-El Kitabı s. 763.

olmalıdır²². Hak sahibi ise senetten tespit edilebilir; bonoda hak sahibinin tespiti, nama veya emre yazılı olmasına göre değişkenlik gösterecektir²³.

Nama yazılı bonolarda alacaklının, senede hamil olması devir (temlik) işlemine bakılarak tespit olunabilir (TTK m. 647). Başka bir deyişle, nama yazılı senetlerde senetteki hakkın sahibi olabilmek için, senedin mülkiyetini karşı tarafa geçiren işlemle birlikte bir de devir (temlik) işleminin yapılması şarttır²⁴. Nama yazılı bono devredilmemişse (temlik edilmemişse), yetkili hamil, kimin emrine yazılı olan lehardır. Bono eğer devir (temlik) edilmişse, devrolunan (temlik olunan) kimse yetkili hamildir²⁵.

Emre yazılı bonolarda alacaklının tespiti ise, senede hamil olmakla birlikte tam cironun²⁶ varlığını gerektirmektedir. Başka bir deyişle, emre yazılı bonoda devrin yapılabilmesi, tam ciro ve senedin teslimini gerektirmektedir (TTK m. 778/1). Bono ciro edilmemişse yetkili hamil, senedin lehardır (ilk hamil). Bono lehtar tarafından ciro edilmişse, yetkili hamil, kendi hakkı müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan anlaşılan son hamildir (TTK m. 686, m. 778, 790). Ciro zincirinde kopukluk varsa, senedi elinde bulunduran alacaklı yetkili hamil sayılmaz; örneğin, tam ciroda kendisine ciro yapılan kimseden başkasının bir sonraki cironun cirantası olması veya yapılmış bir cironun cizilmesi durumlarında olduğu gibi²⁷.

Bononun bedelini ödemiş olan ciranta, senedin yetkili hamildir (TTK m. 724/3, m. 726, m. 727/2, m. 778, m. 818/k ve l).

Bononun bedelini ödemiş olan aval veren kimse, bononun yetkili hamildir (TTK m. 700/1, 778/3).

III-Bononun Borçlusu

Borçlu, alacaklıya (yetkili hamile) karşı bono ilişkisi uyarınca sorumlu olan kişidir²⁸. Borçlunun tespiti ise, bono ilişkisinden dolayı, Türk Ticaret

²² Ergün s. 31.

²³ Ergün s. 31.

²⁴ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya s. 58-59.

²⁵ Ergün s. 31.

²⁶ "Ciro, emre yazılı senetlerde, senedin içerdiği hakkı devretmeye yönelik yazılı bir irade beyanıdır; bonoyu ciro edene ciranta denir. İlk ciranta lehardır. İlk cironun lehtara ait olmaması halinde ciro zincirinde kopukluk var demektir."(Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya s. 153).

²⁷ Helvacı s. 176.

²⁸ Helvacı s. 176.

Kanunu hülümlerine göre yapılabilir. Öncelikle bir bonunun asli borçlusunu, yani bonoyu ödemesi gereken kimse, bonuyu düzenleyerek imza atan kimse olacaktır. Asli borçlu dışındaki kimseler de müracaat borçlusunu olarak adlandırılır. Buna göre, bonoda düzenleyen (keşideci) asli borçlu olarak borcu öncelikle ödemesi gereken borçlu olacaktır. Birden fazla kimse, bir bonoyu kendi adlarına imzalamış iseler, bu kimseler bononun son hamiline ve ödeyen müracaat borçlusuna karşı zincirleme sorumlu olurlar²⁹.

Bono bedelin ödenmesi, aval suretiyle olmuş ise, aval veren kimse, kimin için taahhüt altına girmişse, tıpkı onun gibi sorumlu olacaktır (TTK m. 700, 702, 778/3).

Bono ciro edilmiş olursa, ciranta müracaat borçlusunu olacaktır (TTK m. 713, 724; 778/1-a).

Sonuç olarak, bonoda borçlu, düzenleyen (keşideci), cirantalar, bunlar lehine aval verenler ve bunların yetkisiz temsilcileri olabilir (TTK m. 779; 778/1-d, 778/2-e, 778,3 atfı ile TTK M. 702, 713, 724, 678).

B-GENEL YETKİLİ İCRA DAİRESİ

Yetki, bir icra takibine hangi yerdeki görevli icra organı³⁰ tarafından bakılacağını belirler. Yani, yetki, coğrafi bakımından hangi yerdeki icra dairesinde takip yapılabileceğinin belirlendiği yerdir³¹. Kambiyo takibindeki yetki, ilamsız icra takibindeki yetki esas alınmak suretiyle belirlenir (İİK m. 50). Yetki bakımından İcra ve İflas Kanunu madde 50, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'ndaki yetkiye ilişkin hükümlere atıf yapmıştır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 447. maddesinin ikinci fıkrasına göre, "*Mevzuatta, yürürlükten kaldırılan 18/06/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk*

²⁹ Ergün s. 32.

³⁰ İcra hukukundaki görevden amaç, asli icra organlarının icra hukukundaki görevidir. İlamsız icra takibi, icra dairesine verilecek bir takip talebi ile başlar. Görevli merci, icra dairesidir. Bu durum kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte de aynıdır. Alacağın miktar ve değeri bakımından icra daireleri arasında bir görev ayrımı yoktur. Alacağın miktarı ne olursa olsun tüm ilamsız icra takiplerinde icra dairesi görevlidir. Yardımcı icra organı olan genel mahkemelerin görevi, Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre tayin edilir. İlk derece olarak icra işlerine bakacak (icra dairesinden) başka bir organ bulunmadığından, icra işlerinde bir görev uyuşmazlığı çıkmaz. Bir yerde birden fazla icra dairesi bulunması halinde, bu daireler arasındaki ilişki görev değil, iş dağılımı ilişkisidir (bkz Ergün s. 55).

³¹ Yıldırım, M. Kâmil/ Deren-Yıldırım, Nevhis: İcra Hukuku, B. 5, İstanbul 2012, s. 45; Bilge s. 29.

Usulü Muhakemeleri Kanununa yapılan yollamalar, Hukuk Muhakemeleri Kanununun bu hükümlerinin karşılığı olan maddelerine yapılmış sayılır." Buna göre, kambiyo alacağı için takip hususunda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yetkiye ilişkin hükümleri (HMK m. 5-19) kıyas yolu ile tatbik olunur³². Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndan farklı olarak, sözleşmeden kaynaklanan alacaklar için, sözleşmenin yapıldığı icra dairesi de yetkilidir³³ (İİK m. 50,1).

Yetki konusunda getirilen kurallar, bazı hallerde tarafların, yani alacaklı ve borçlunun durumuna ya da dava konusunun niteliğine göre belirlenmiştir. Yetki meselesi, görevden farklı olarak hukukumuzda kural olarak kamu düzenine ilişkin görülmemiştir³⁴. Bu sebeple, çoğunlukla tek yetkili icra dairesi söz konusu olmaz; alacaklının icra takibini başlatabilmesi için, genel yetki kurallarının yanında, ona seçim hakkı tanıyan özel yetki kuralları da düzenlenmiştir.

³² Genel mahkemelerin yardımcı icra organı olarak yetkisi, kural olarak Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yetkiye ilişkin hükümlerine göre belirlenir. Yani, genel mahkemelerin yetkisi için İcra ve İflâs Kanunu madde 50 hükmü uygulanamaz (Kuru/Arslan/Yılmaz-İcra s. 122; Kuru, Baki: İcra ve İflâs Hukuku C. I, B. 3, İstanbul 1988 (İcra I), s. 191); "İcra İflas Yasası'nın 50. maddesinde para veya teminat borcu için takip hususunda HUMK'nın yetkiye dair hükümlerinin kıyas yolu ile tatbik olunacağı hükme bağlanmıştır. HUMK 9. maddesi ve HMK'nın 7. maddesi uyarınca her dava kural olarak davalının ikametgahı mahkemesinde açılır, sözleşmelerden doğan davalar ayrıca sözleşmenin icra olunacağı yani işin yapılacağı yer mahkemesinde de açılabilir (HUMK ve HMK m. 10). Taraflar arasında yetki sözleşmesi varsa o yer mahkemesi de yetkilidir (HUMK m.22-HMK m.17). Anılan bu yasal kural dikkate alındığında, kamu düzeni gereği istisnalar hariç davacı tarafın bu yer mahkemelerinden birinde davasını açma konusunda seçimlik hakkı vardır. Dava konusu somut olayda, taraflar arasında yazılı bir sözleşme bulunmamaktadır. Ancak akdi ilişkinin varlığı her iki yanın kabulü dahilindedir. Davacı yüklenici, davalı iş sahibine ait kumaş boyama işini üstlenmiştir. İşin yapılacağı yerin Aydın Merkez İlçesi Umurlu Organize Sanayi Bölgesinde bulunduğu bu durumda akdin ifa yerinin Aydın olduğu, takibe konu çekler ve düzenlenen faturalardan açıkça anlaşılmıştır. Aydın İcra Müdürlüğü'nde takip yapılması usul, yasaya ve yönetime uygun olup Aydın İcra Müdürlüğü takipte yetkilidir. Bu takiple ilgili açılan itirazın iptali davası da Aydın Asliye Hukuk Mahkemesi'nde görülmelidir, Aydın Asliye Hukuk Mahkemesi davaya bakmaya yetkilidir" 15.HD, 20.06.2012, 3615/4619 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 06.11.2012).

³³ Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 10'a göre, dava tarihinde, davalı veya vekilinin orada bulunması halinde sözleşmenin kurulduğu yerde dava açılmasına imkân veren yetki kuralı, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yer verilmemiştir.

³⁴ Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/ Özekes, Muhammet: Medeni Usul Hukuku, B. 14, Ankara 2013, s. 163; Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/ Özekes, Muhammet: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, B.2, Ankara 2014 (Usul Ders Kitabı), s. 104.

Genel yetki, kural olarak bütün kambiyo takipleri için geçerlidir. Buna göre, takibe konu yapılmak istenen kambiyo senedi borçlusunun yerleşim yeri sayılan yerdeki icra dairesi, genel yetkili icra dairesidir³⁵.

Borçlu birden fazla ise icra takibi, borçlulardan birisinin yerleşim yeri icra dairesinde başlatılabilir (HMK m. 7/1). Örneğin, borçlular arasında ihtiyari takip arkadaşlığı varsa, takip borçlularından birisinin yerleşim yerinde yapılabilir³⁶; Ancak, ihtiyari takip arkadaşlığının, takip hukukunda sınırlı bir uygulama alanı olduğunu da belirtmek isteriz³⁷. Ayrıca, alacaklı sırf davalılardan birisini kendi icra dairesinden başka bir icra dairesine getirmek amacıyla icra takibi başlatmışsa ve bu durum belirtiler veya başka delillerle anlaşılırsa, ilgili borçlunun itirazı üzerine, icra mahkemesi onun hakkındaki icra takibini ayırarak yetkisizlik kararı vermesi gerekir (HMK m. 7/2).

C-ÖZEL YETKİLİ İCRA DAİRELERİ

Genel yetki kuralları dışında, genel yetkiyi kaldırmayan özel yetkili icra daireleri kabul edilmiştir. Kural olarak, özel yetki genel yetkiyi ortadan kaldırmamaktadır. Diğer bir deyişle, alacaklı dilerse genel yetkili icra

³⁵ Ergün s. 55; Kuru- El Kitabı s. 762.

³⁶ Kuru- El Kitabı s. 168; “İİK.nun 50. maddesinin göndermesiyle uygulanması gereken HUMK.un 9/2. maddesinin 1. cümlesine göre, borçlu birden fazla ise bunlardan birinin ikametgahında takip yapılabilir ve bu durumda diğer borçlular yetki itirazında bulunamazlar. Ancak bu hüküm yalnız borçlulardan birinin ikametgahındaki (onun için genel yetkili) icra dairesinde takip yapılması hali içindir. Borçlulardan biri için özel yetkili bir icra dairesinde takip yapılması halinde HUMK.un 9/2. maddesinin 1. cümlesi hükmü uygulanmaz” 12. HD, 21.09.2010, 20552/20532; ayrıca bkz 12.HD, 11.01.2010, 19005/101; 12.HD. 29.06.2006, 10977/14183 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası, www.kazancı.com, Erişim Tarihi: 10.10.2012).

³⁷ “Medeni usul hukukunda olduğu gibi, icra hukukunda da alacaklı ve borçlu tarafta birden fazla kişinin yer alması, yani takip arkadaşlığı mümkündür. Ancak takip arkadaşlığı dava arkadaşlığına nazaran daha sınırlı hallerde söz konusu olur. Birden fazla alacaklının alacağı aynı sebepten doğsa bile borçluya karşıyı ayrı takip yapmaları daha isabetli olur. Çünkü ihtiyari dava arkadaşlığının nedeni usul ekonomisidir. İcra hukukunda buna takip ekonomisi de denebilir. İhtiyari dava arkadaşlığının olduğu hallerde ihtiyari takip arkadaşlığı takip ekonomisine uygun düşmemektedir. Örneğin ihtiyari takip arkadaşlığı bulunan borçlulara karşı birlikte takip yapılması halinde her borçlu farklı şekilde takibe karşı koyabilecek ve bu takipleri birlikte yürütmek mümkün olmayacaktır. Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin-Özkan, Meral/ Özekes, Muhammet: İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, B. 2, Ankara 2015, (İcra Ders Kitabı) s.123; Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin-Özkan, Meral/ Özekes, Muhammet: İcra ve İflâs Hukuku, B.10, Ankara 2012, s. 160).

dairende dilerse özel yetkili icra dairesinde icra takibi başlatabilir³⁸. Buna göre, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 10. maddesi hükmü ayrı olmak üzere, özel yetki kuralları icra hukukunda da kıyas yoluyla uygulanabilir (İİK m. 50). Alacaklı seçim hakkını kullanarak birden fazla yetkili icra dairelerinden herhangi birinde takip girişiminde bulunmuş ise, yetkili icra dairesi belirlenmiş sayılır. Ancak, bu seçimin yapılmış olması diğer icra dairelerinin yetkisini ortadan kaldırmaz. Burada hemen şunu belirtmek isteriz ki, özel yetki kurallarını sadece inceleme konumuz olan kambiyo takibi yönünden gözeteceğiz.

Para borçları taraflar arasında ödeme (ifa) yeri kararlaştırılmamış olan hallerde, Türk Borçlar Kanunu'nun 89. maddesi hükmü uyarınca, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde yerine getirmek gerekir. Türk Borçlar Kanunu'nun 89/1 maddesi hükmü götürülecek, yani alacaklının yerleşim yerinde ödenecek borçları içindir. Aranacak (veya aldırılacak) borçlar için bu hüküm uygulanmaz; bu borçlar borçlunun yerleşim yerinde ödenir³⁹. Çünkü, bonoya bağlı alacaklar, aranacak borçlardandır (TTK m. 755, 778, 796). Buna göre, kambiyo senedi alacaklısı, Türk Borçlar Kanunu madde 89, Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 10 ve İcra ve İflâs Kanunu madde 50 gereğince, kendi yerleşim yerinde kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapamaz; borçlunun yerleşim yerinde takip yapabilir⁴⁰. Dolayısıyla, bonoya dayalı kambiyo takibinde yetkili icra dairesi, borçlunun yerleşim yerinin bulunduğu yer icra dairesidir. Ayrıca, bonoya bağlı borçlar, senette

³⁸ Ergün s. 55 vd; Muşul, Timuçin: Kambiyo Senetlerine Dayanan Haciz yolu İle Takip, Batider 1974/3 (Kambiyo), s. 617.

³⁹ Ergün s. 56; Muşul-Kambiyo s. 617; Muşul-İcra II s. 1177.

⁴⁰ Kuru-El Kitabı s. 762; "TTK'nun 620 ve 667. maddeleri gereğince bononun ödenmek üzere borçlunun işyerinde veya ikametgahında ibraz edilmesi zorunludur. Bu itibarla, kambiyo senetlerinden doğan alacaklar, aranacak alacaklar niteliğinde olduğundan bu nevi para alacağına BK 73. maddesi hükümleri uygulanmaz. Yani kambiyo senedi alacaklısı, kendi yerleşim yerinde takip yapamaz." 12.HD, 26.05.2009, 3445/11103 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası, www.kazancı.com, Erişim Tarihi: 12.11.2012); ancak, temel borç ilişkisinden bağımsız olarak soyut borç ikrarını içeren bono yerine, bononun dayandığı temel borç ilişkisine örneğin ödünç sözleşmesine dayanarak genel (adî) haciz yolu ile takibe girilen alacaklı, artık İcra ve İflas Kanunu madde 50'nin öngördüğü icra dairelerinden birinde, yani verme zamanında kendi yerleşim yerinin bulunduğu yer icra dairesinde de takibe girişebilir (Muşul-İcra II s. 1175); Yıldırım/Deren-Yıldırım'a göre, takip kambiyo senedine özgü haciz yolu ile takip ise, yetki Türk Ticaret Kanunu madde 755 uyarınca kambiyo senedinin ödenmek üzere borçlunun işyerinin ya da kendisinin bulunduğu yerde ibraz gerektiğinden, bu yer kesin yetki kuralı oluşturmaktadır (Yıldırım/Deren-Yıldırım s. 46).

yazılı ödeme yerinde de ödenebilir (TTK m.776/1-d)⁴¹. Yani, bonoda yazılı olan ödeme yeri de özel yetkili icra dairesi olarak kabul edilebilir⁴². Buna göre bono alacaklısı, borçlunun yerleşim yerinde veya kambiyo senedinde yazılı olan ödeme yerinde icra takibinde bulunabilir.

Bonoda açıklık bulunmadığı takdirde, senedin düzenlendiği yer, ödeme yeri ve aynı zamanda düzenleyenin yerleşim yeri sayılır (TTK m. 777/3). O halde bir bonoyu düzenleyene (keşideciye) karşı, bononun düzenlendiği yer icra dairesinde de takip yapılabilir⁴³.

Ayrıca, düzenlendiği yer gösterilmeyen bir bono, düzenleyenin adının yanında yazılı olan yerde düzenlenmiş sayılır (TTK m. 777/4). Bu sebeple, keşideci aleyhine kambiyo takibi girişiminde bulunulursa, bu kimsenin adının yanında gösterilen yer özel yetkili icra dairesidir⁴⁴. Her şeye rağmen, senette ödeme yeri gösterilmediği gibi, Türk Ticaret Kanunu madde 777'de öngörüldüğü şekilde de belirlenemediği takdirde, ortada artık bono olarak nitelendirilebilecek bir senet olamaz (TTK m. 777/1).

Bonoda üçüncü bir kişinin yerleşim yerinde ödenmesi şart kılınmış ise, kambiyo senetlerine özgü takiplerde yetkili icra dairesi üçüncü bir kişinin yerleşim yerinin bulunduğu yer esas alınarak belirlenebilir (TTK m. 778/2-a).

⁴¹ “İİK'nun 50/1. maddesi göndermesiyle uygulanması gereken HUMK'nun 9. vd. maddelerinde düzenlenen yetki kuralları gereğince, bonoya dayalı takipler; borçlunun ikametgahının bulunduğu yerdeki icra dairesinde, bonoda öngörülen yetkili icra dairesinde, bonoda gösterilen ödeme yerinde yahut bonoda ödeme yeri gösterilmemişse, bononun düzenlendiği yer icra dairesinde yapılabilir. Bu yerlerden birini tercih etme hakkı alacaklıya aittir. Alacaklının yukarıda sayılan yerlerden bonoda gösterilen yetkili yerde icra takibi başlatılmasında herhangi bir usulsüzlük yoktur” 12.HD, 12.01.2009, 19725 /132 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası, www.kazancı.com, Erişim Tarihi: 12.11.2012).

⁴² Muşul- İcra II s. 1179; Muşul, Timuçin: Timuçin, İcra ve İflâs Hukuku Esasları, B.5, Ankara 2015 (İcra Esas), s. 557.

⁴³ Muşul-İcra II s. 1179; Muşul-Kambiyo s. 617; Ergün s. 58; “İİK.nun 50.maddesi göndermesiyle uygulanması gereken, HMK'nun 6.maddesi uyarınca bonoya dayalı takibin borçlunun ikametgahının bulunduğu yerdeki genel yetkili icra dairesinde, bonoda öngörülen ödeme yerinde, 6102 Sayılı TTK'nun 777/3. maddesine göre ödeme yeri gösterilmeyen bonoda tanzim yerinin ödeme yeri olduğunun kabulü gerekeceğinden, bononun tanzim yerinde icra takibi yapılabilir. Somut olayda, takibe konu bono aslının incelenmesinde, tanzim yerinin Trabzon olup, buna göre yukarıda açıklandığı üzere bononun tanzim (düzenleme) yerinde de takip yapılabileceğinden alacaklının Trabzon icra dairesinde takip yapmasında bir usulsüzlük bulunmamaktadır.” 12.HD, 02.10.2014, 18609/23123 ; aynı yönde bkz 11.HD, 17.09.2009, 8988/9498 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası, www.kazancı.com, Erişim Tarihi: 30.11.2015).

⁴⁴ Ergün s. 58.

Bono ciro edilmişse ve takip hamil tarafından ciranta aleyhine yapılmakta ise, cirantanın yerleşim yerinin bulunduğu yerde veya senette yetkisi kabul edilen icra dairesinde takip yapılabilir. Eğer takip, hem keşideci hem ciranta hakkında yapılmak istenirse, borçlu ve ciranta için az önce belirtilen yetkili olan yerlerden birinde takip yapılabilir⁴⁵. Avaliste karşı da senet borçlusu sayılması sebebiyle, aynı şekilde yetkili icra dairelerinde takip başlatmak mümkündür⁴⁶.

Burada son olarak şu hususa değinmek de yarar vardır: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 01.10.2011 tarihinden itibaren, ihtiyati hacizden sonraki takiplerin, ihtiyati haciz kararını veren mahkemenin bulunduğu yerdeki icra dairesinden yapılabilmesi mümkün müdür?

Bizim de katıldığımız ilk görüşe göre⁴⁷, 01.10.2011'den itibaren ihtiyati hacizden sonraki takiplerin, ihtiyati haciz kararını veren mahkemenin bulunduğu yerdeki icra dairesinden yapılabilmesi mümkün değildir; çünkü, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 12. maddesindeki ihtiyati haciz kararını veren mahkemenin bulunduğu yerin yetkisi, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na alınmamıştır.

İkinci bir görüşe göre ise⁴⁸, ihtiyati haciz kararını veren mahkemenin yargı çevresi içindeki icra dairesi, ihtiyati haciz kararının uygulanmasında, kesin yetkilidir (İİK m. 261/1). Bu görüşe göre, kambiyo senedine dayanan haciz yoluyla takip, ihtiyati haciz kararı ile birlikte başlamış ise; ihtiyati haciz kararını veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesi, haciz yolu ile takipte de yetkili olur. Yargıtay'ın bu görüşe ilişkin bazı kararları bulunmaktadır⁴⁹.

⁴⁵ Uyar, Talih: İlamsız Takiplerde Yetkili İcra Dairesini Belirleyen Kurallar, ABD 1981/38 (Yetki), s. 674; Muşul-Kambiyo s. 617.

⁴⁶ Ergün s. 58.

⁴⁷ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekess.171; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes- İcra Ders Kitabı s. 132.

⁴⁸ Muşul-İcra II s. 1178; Muşul- İcra Esas s. 556.

⁴⁹ “Dava; bonoya dayalı ihtiyati haciz istemine ilişkindir... Somut olayda, ihtiyati haciz isteyen şirket ile hakkında ihtiyati haciz talep edilenin tacir olduğu, bonoda da ‘Bursa’ mahkemelerinin yetkili kılındığı anlaşılmaktadır. Bu durumda HMK'nın 17. maddesine göre ihtiyati haciz talebinin sadece Bursa'daki mahkemelerden istenebileceği, başka yer mahkemesinin bu konuda yetkisiz olduğu açıktır.” 19.HD, 18.02.2014 T., 2014/872 E.,

Üçüncü bir görüşe göre ise⁵⁰, ihtiyati hacizden sonraki takipler, ihtiyati haciz kararını veren mahkemenin bulunduğu yerdeki icra dairesinde de yapılabilir (İİK m. 258,50; HMK m. 390).

Yargıtay, vermiş olduğu bir kararda⁵¹ genel olarak, ihtiyati hacze ilişkin yetkiyi belirleyebilmek için, Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 390'da söz konusu olan ihtiyati tedbire ilişkin yetki kuralını kıyasen uygulamaktadır.

D-YETKİSİZ İCRA DAİRESİNİN YETKİLİ KILINMASI

I-Yetkisiz İcra Dairesine Takip Yapılması

İcra dairesinin yetkisi, kamu düzenine ilişkin değildir; bu sebeple icra dairesi yetkisiz olduğunu kendiliğinden gözetmez; borçlunun icra dairesinin

2014/3096 K.; aynı yönde bkz 12.HD, 29.03.2007, 3093/ 6005 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası, www.kazancı.com, Erişim Tarihi: 30.11.2015).

⁵⁰ Kuru/Arslan/Yılmaz-İcra s. 117; Ancak Kuru, bir başka eserinde konuyla ilgili şu şekilde açıklamada bulunmuştur: “Buna karşılık, 1.10.2011 tarihine kadar, ihtiyati hacizden sonraki icra takipleri, ihtiyati haciz kararını vermiş olan mahkemenin bulunduğu yerdeki icra dairesinde de yapılabilmekte idi (İİK m. 258; 50,I; HUMK m. 12).- Buna karşılık 1.10.2011 tarihinden sonra, eğer ihtiyati haciz kararını veren mahkeme HMK m. 5-18 hükümlerine göre yetkili değil (yetkisiz bir mahkeme) ise, bu yetkisiz mahkemenin bulunduğu yerdeki icra dairesi, ihtiyati hacizden sonra yapılacak icra takipleri için yetkili değildir. Çünkü, eski HUKMK m. 12 hükmü, yeni HMK'na alınmamıştır.” (Kuru-El Kitabı s. 179).

⁵¹ “İhtiyati haciz kararı vermede yetkili ve görevli mahkeme İcra ve İflas Kanunu'nun 50. maddesinde düzenlenmiş olup buna göre, para veya teminat borcu için takip hususunda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun yetkiye dair hükümleri kıyas yolu ile tatbik olunur. Dava tarihinde yürürlükte ve kıyasen uygulanacak olan 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ise 390. maddesinde ise açıkça ‘İhtiyati tedbirin, dava açılmadan önce, esas hakkında görevli ve yetkili olan mahkemeden; dava açıldıktan sonra ise ancak asıl davanın görüldüğü mahkemeden talep edileceği’ belirtilmiştir. Dosya içeriğine göre davacı vekili, davacının ödenmeyen kıdem tazminatı için İzmir 9. İş Mahkemesinin 2010/823 Esasında dava açtıklarını, davanın derdest olduğunu, bilirkişi raporu sonrası kıdem tazminatının belirlendiğini, belirlenen miktar kadar, davalı borçlu işverenin taşınır ve taşınmaz malları ile üçüncü kişilerdeki hak ve alacaklarına ihtiyati haciz konmasına karar verilmesini istemiştir. Davalı işveren vekili, itirazında mahkemenin yetkili olmadığını da belirtmiştir. Somut uyuşmazlıkta ihtiyati hacze konu kıdem tazminatının hüküm altına alınması dava konusu edilmiştir. HMK'nun 390. maddesinin açık düzenlemesi karşısında ihtiyati haciz konusunda görevli ve yetkili mahkeme davanın görüldüğü İzmir 9. İş Mahkemesine aittir. Yetki itirazı nedeni ile dosyanın yetkili ve görevli İzmir 9. İş Mahkemesine gönderilmesi gerekirken, ihtiyati haciz kararı verilmesi ve yapılan itirazın reddine karar verilmesi hatalıdır.” 9.HD, 16.01.2012, 1297/1 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası, www.kazancı.com, Erişim Tarihi: 23.11.2012); ayrıca benzer karar için bkz 9.HD, 27.02.2012, 1241/ 2751 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası, www.kazancı.com, Erişim Tarihi: 23.11.2012).

yetkisiz olduğunu kendisine gönderilen ödeme emri üzerine itiraz yolu ile ileri sürmesi gerekir. Süresi içinde yetki itirazı ileri sürülmezse, icra dairesi tüm takip için yetkili hale gelir⁵². Yetki itirazında bulunan tarafın, itirazında yetkili icra dairesini doğru olarak göstermesi gerekir. Aksi halde yetki itirazı reddedilir⁵³. Bu sonuç, yetki itirazının düzenlendiği Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 19. maddesinin icra hukukuna kıyasen uygulanmasından⁵⁴ ortaya çıkar (İİK m. 50). Bu durumda genel olarak doktrinde kabul edilen görüş, taraflar arasında zımni yetki sözleşmesi kurulduğu yöndedir⁵⁵.

Bu konuda azınlıkta kalan diğer görüşe göre ise⁵⁶, yetki sözleşmesinin zımni olarak kurulması mümkün değildir. Çünkü yetkisizliğin ileri sürülmesi, belirli bir süre içinde kullanılması gereken bir haktır; süresinde yetki itirazında bulunulmaması durumunda bu hak düşmüş olmaktadır.

-
- ⁵² Kuru-İcra I s. 179-180; Korkusuz, Refik: İcra Hukuku ve Uygulaması, Ankara 2004, s. 69.
- ⁵³ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes s. 171; HGK, 14.11.2007, 19-861/835 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası, www.kazancı.com, Erişim Tarihi: 12.11.2012).
- ⁵⁴ Sargın, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 19. maddesinin (HUMK m. 23), milletlerarası unsurlu davalar bakımından da, uygulama alanı bulacağını; ancak, madde metninin tümüyle iç hukuk davalarının niteliği dikkate alınarak hazırlanmış bulunduğundan, milletlerarası unsur içeren davalar ve dolayısıyla, Türk Milletlerarası Usul Hukukunun gereklerine uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulama alanı bulacağını (MÖHUK m. 40) belirtmiştir. Yazar, bu çerçevede, davalıya hiç öngörmediği, bilmediği bir ülke mahkemesinde yetki itirazında bulunma yükümlülüğünün getirilmemesi gerektiğini; yetkisiz bir Türk mahkemesinde açılan davaya hiç cevap vermemiş olmaması halinde, davalının yetki itirazını yapmamış olduğu gerekçesine dayanılarak, mahkemenin yetkisinin varlığına karar verilememelidir. Yazar, bu halde, mahkemeye yetkisini kendiliğinden dikkate alma imkânının tanınması gerektiğini belirtmiştir (Sargın, Fügen: İnternet Aracılığıyla Gerçekleşen Marka İhlalleri Hakkında Milletlerarası Yetkiyi Haiz Mahkemeler ve Uygulanacak Hukuk, Ankara 2005, s. 255).
- ⁵⁵ Üstündağ, Saim: Medeni Yargılama Hukuku, B. 7, İstanbul 2000 (Usul), s. 216; Üstündağ, Saim: İlamsız İcrada İcra Dairesinin Yetkisine İtiraz, İBD 1986/10-12, s. 613-627 (Yetki), s. 614 vd; Kuru, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. I, B. 6, İstanbul 2001 (HMU I), s. 558; Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, B. 25, Ankara 2014 (Usul), s. 152; Kuru/Arslan/Yılmaz-İcra s. 118; Yılmaz, Ejder: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2012 (Şerh), s. 207; Pekcanitez/Atalay/Özekes s. 152 vd; Bolayır, Nur: Medeni Usul Hukukunda Yetki Sözleşmeleri, İstanbul 2009, s. 144; Ulukapı s. 45.
- ⁵⁶ Alangoya, H.Yavuz/ Yıldırım, M.Kâmil/ Deren-Yıldırım, Nevhis: Medeni Usul Hukuku Esasları, B. 7, İstanbul 2009, s. 108; Postacıoğlu, İlhan E.: Medeni Usul Hukuku Dersleri, B. 6, İstanbul 1975, s. 169; Aşık, İbrahim: Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmesi, TBBD 2011/97 (Yetki), s. 31-32; Tanrıver, Süha: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Bağlamında Akdedilen Yetki Sözleşmeleri Üzerine Bazı Düşünceler, Prof.Dr. Hakan Pekcanitez Armağanı, DEÜHFD, C.16, Özel Sayı 2014, s. 459-468, Basım Yılı 2015, s 460.

Borçlu süresinde yetki itirazında bulunmadığı takdirde icra dairesinin yetkisini kabul etmiş sayılacaktır. Burada bir fiksiyon (varsayım, faraziye) söz konusudur ve borçlunun iradesinin gerçekten bu doğrultuda olmasına gerek yoktur. İtiraz ileri sürülmeyince icra dairesi, kanundan dolayı yetki kazanmış olur. Süresinde yetki itirazında bulunulmadığı için yetki itirazını ileri sürme hakkı düşmüş olur⁵⁷.

Kanaatimizce, burada azınlıkta kalan ikinci görüş benimsenmelidir. Çünkü, bu durumda borçlu kendisine takip hukukundan tanınan bir hakkı süresi içinde kullanmadığından bu hakkını daha sonra ileri sürme hakkını kaybetmektedir. Kanun (HMK m. 19/4'ün takip hukukuna kıyasen uygulanması halinde), süresinde usulüne uygun şekilde yetki itirazında bulunulmaması üzerine, takibin yapıldığı icra dairesinin yetkili hale geleceğini öngörmüştür. Zira yukarıda da belirttiğimiz üzere, böyle bir durumda yetki kamu düzenine ilişkin değildir; icra dairesi kendi yetkisizliğini dikkate alamayacak ve kanundan dolayı yetkili hale gelecektir. Dolayısıyla, burada ortaya çıkan bir zımnî yetki sözleşmesi değildir; aksine kanunun öngörmüş olduğu bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Borçlu yetki itirazını, beş günlük ödeme emrine itiraz süresi içinde icra mahkemesine yapacaktır (İİK m. 50/II, 168/5, 170/I, 169). Borçlu kural olarak beş günlük süre içinde vereceği dilekçesinde, hem esas hakkındaki itirazlarını hem de yetki itirazını bildirebilir. Borçlunun esas hakkındaki itirazlarını ve yetki itirazını ödeme emrine itiraz süresi içinde ayrı ayrı bildirmesine engel bir kanun hükmü de bulunmamaktadır⁵⁸.

Ayrıca burada son olarak şu hususu da belirtmekte yarar vardır: İcra mahkemesinin yetkisi, kural olarak icra dairesinin yetkisine göre belirleneceği için, borçlunun icra dairesinin yetkisine itiraz etmemekle, icra dairesinin ve dolayısıyla icra dairesinin bağlı bulunduğu icra mahkemesinin yetkisini de kabul etmiş sayılır⁵⁹.

⁵⁷ Keskin, O. Kadri: Yetki Anlaşmaları, AD 1973/4, s. 317; Aşık-Yetki s. 31.

⁵⁸ Ergün s. 61.

⁵⁹ Üstündağ- Yetki s. 615; Kuru, Baki: İlamsız İcrada İcra Dairesinin Yetkisine İtiraz, Prof.Dr. Baki Kuru Makaleler, İstanbul 2006, s. 511-521 (Yetki), s. 512 dpt 5.

II-Bonoya Yetki Şartı Konulması veya Ayrı Yetki Sözleşmesi Yapılması

1-Yetki Şartının veya Sözleşmesinin Geçerlilik Şartları

İcra dairesinin yetkisi hakkındaki kuralların kesin yetki kuralı olmaması sebebiyle icra dairesinin yetkisi hakkında yetki sözleşmesi yapılmasına bir engel yoktur⁶⁰. Yetki sözleşmesi, tarafların, belirli bir uyumsuzluk hakkında aslında yetkili olmayan bir icra dairesini yetkili kılmak için ayrı bir sözleşme yapmalarıdır. Taraflar, yetkisiz bir icra dairesini ya yetki sözleşmesi ile ya da yaptıkları bir sözleşmeye şart koyarak, bu sözleşmenin uygulanmasından doğacak uyumsuzluklar için yetkili kılmaları mümkündür⁶¹. Uygulamada genellikle kambiyo senedinde uyumsuzlukların çözümü için yetki şartı (kayıdı) söz konusu olur; ancak ayrı bir yetki sözleşmesi yapılmasına da bir engel yoktur⁶².

İsviçre hukukunda icra dairesinin yetkisini düzenleyen hükümler, kamu düzenine ilişkindir (SchKG Art. 46/I). Bu hüküm ile borçluyu korumanın yanında takiple ilgili olan üçüncü kişilerin de korunması amaçlanmıştır⁶³. İsviçre hukukunda, icra dairesinin yetkisine ilişkin hükümlerin tarafların yapacağı yetki sözleşmesiyle değiştirilemeyeceği kabul edilmektedir ve buna

⁶⁰ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes s. 172; Yılmaz s. 201; Yıldırım/Deren-Yıldırım s. 45; Ulukapı s. 45; Belgesay s. 171; Korkusuz s. 69; “Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takipte yetkili icra dairesi İİK'nun 50. maddesinin göndermesi ile uygulanması gereken ve HUMK'nunda öngörülen yetki kurallarına göre belirlenir” 12.HD, 23.03.2010, 25312/6832 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası, www.kazancı.com, Erişim Tarihi: 06.11.2012); “somut olayda, takibe dayanak bonoda Kadıköy Mahkemeleri ve İcra Daireleri yetkili kılınmış olmakla, yetki sözleşmesi gerçekleştirilmiştir. HUMK.nun 22. maddesine göre yetki sözleşmesi ile belirlenen özel yetkili yerde de takip yapılabileceğine göre yetki itirazının reddi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması isabetsizdir.” ; “Kambiyo senetlerine mahsus takibe konu 10.06.2009 tanzim tarihli her iki senette de taraflar arasında D... İcra Mahkemelerinin yetkili olduğu kabul edilmiştir. Kamu düzeni ile ilgili bulunmayan hallerde İİK.nun 50. maddesinin göndermesi ile uygulanması gereken HUMK.nun 22. maddesi uyarınca taraflar yetkili mahkemeyi (veya icra dairesini) sözleşmeyle belirleyebilirler” 12.HD, 18.04.2011, 1148/6832 (www.hukukturk.com, Erişim Tarihi: 08.11.2012).

⁶¹ Kuru/Arslan/Yılmaz-Usul s. 153.

⁶² Göle, Celal: Kambiyo Senetlerinde Yetki Kaydı, Prof.Dr.Ramazan Arslan Armağanı, Ankara 2015, s. 873-881, s. 878-879.

⁶³ Fritzsche, Hans/Walder-Bohner, H. Ulrich: Schuldbetreibung und Konkurs nach schweizerischem Recht, Band I, Zürich 1984, s. 104-105; Aşık, İbrahim: İcra Sözleşmeleri, Ankara 2006, s. 116.

aykırı şekilde icra takibi yürütülmesi durumunda, bunun süresiz şikayete konu olabileceği, aynı zamanda yetkisizliğini fark eden icra müdürünün de icra takip işlemlerini durdurması gerektiği belirtilmiştir⁶⁴. Ayrıca, icra müdürü de, sadece alacaklının beyanıyla yetinmeyip kendi yetkisini kendiliğinden araştırabilmelidir⁶⁵.

Sonuç olarak bizim hukuk sistemimizde bonoya yetki şartının konulabileceği kabul edilmekle birlikte, söz konusu bu yetki şartının (veya sözleşmesinin) geçerlilik koşulları için Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 17, 18 ve 19. maddeleri öncelikle göz önünde bulundurulmalıdır (İİK m. 50/I). Buna göre, yetki şartının (veya sözleşmesinin) geçerli olması bazı koşullara bağlıdır:

a-Kesin Yetkinin Bulunmaması

Yetki şartı veya sözleşmesi, kesin yetkinin söz konusu olduğu durumlar dışında ve kanunda açıkça başka bir icra dairesinin (veya mahkemenin) yetkisinin kararlaştırılmasının yasaklanmadığı hallerde yapılabilir (HMK m. 18/1).

b-Yazılı Şekilde Yapılması

Yetki sözleşmesi yazılı şekilde düzenlenmelidir (HMK m. 18/2). Bu şekil, geçerlilik şartı olmakla birlikte⁶⁶; yetki sözleşmesinin adi yazılı şekilde (TBK m. 13-15) yapılması yeterlidir⁶⁷. Buradan hareketle yetki sözleşmesi yazılı bir şekilde yapılmamış ise hukuken geçersiz olacaktır⁶⁸.

⁶⁴ Fritsche/Walder s. 104-105; Amonn, Kurt/ Walther, Fridolin: Grdunriss des Schuldbtreibungs- und Konkursrecht, Bern 2008, s. 87; Jaeger, Carl/Ulrich Walder, Hans/Kull, Thomas M./Kottmann, Martinn: Bundesgesetz über Schuldbtreibung und Konkurs, Band I, Zürich 1997, s. 195 vd.

⁶⁵ Jaeger/Walder/Kull/Kottmann s. 195; Postacıoğlu, İlhan E./ Altay, Sümer: İcra Hukuku Esasları, B. 5, İstanbul 2010 s. 126-127; Aşık s. 116-117.

⁶⁶ Pekcanitez/Atalay/Özekes s. 182.

⁶⁷ Göle s. 876; Tanrıver s. 464 ; “Yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için, yazılı olarak yapılması gerekir. Buradaki yazılılık şartı, her ne kadar bir geçerlilik (sihhat) koşulu gibi gözükmekte ise de, tarafların üstü örtülü olarak (zımmen) bile yetki anlaşması yapabilme olanakları bulunduğu göre, buradaki yazılılık şartını geçerlilik şartını geçerlilik şartı olarak görmek doğru olmaz. Bu nedenle, buradaki yazılılık şartını, ispat şartı olarak değerlendirmekteyim.” (Yılmaz s. 202).

⁶⁸ Tanrıver s. 460, 464.

Aslında Türk Ticaret Kanunu madde 776'da bononun geçerliliği için öngörülen unsurların arasında yetki şartına (kaydına) ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır; ancak bununla birlikte, uygulamada bonolara sıklıkla yetki şartı (kaydı) konulması taraflarca tercih edilmektedir.

Doktrindeki bir görüşe göre⁶⁹, bonolara yetki şartı konulamaması gerekir ve konulsa bile geçersizdir; çünkü, ciro edilmemiş bonolarda sadece borçlunun imzası vardır. Halbuki yetki sözleşmesi yazılı şekilde yapılmalıdır. Bir sözleşmenin yazılı şekilde yapıldığından bahsedebilmek için yazılı sözleşmenin iki tarafının da imzası bulunmalıdır. Bununla birlikte, alacaklı bu bonuyu bir başkasına ciro etmişse, bonodaki yetki şartı kabul edilmiş sayılacağından, yetki şartı yazılı bir şekilde yapılmış sayılabilir ve bundan sonra, yetki şartı borçlu, alacaklı ve cirantalar için geçerli olur.

Doktrindeki hakim görüşe göre⁷⁰ ise, bonodaki yetki şartı geçerlidir. Bir görüş⁷¹ bunu şu şekilde açıklamaktadır: “*bonuyu düzenleyen kişi senedi lehtarına verirken, düzenleyen kişi ile lehtar arasında bir akdi ilişki doğmaktadır ve lehtar bonoda yazılı kayıtlar dahilinde bonuyu kabul ettiğinden, bonodaki yetki şartı da lehtar tarafından benimsenmiş olmaktadır. Bu nedenle yetki şartı geçerlidir*”.

Yargıtay⁷² ise, yukarıda belirtilen tartışmaya hiç girmeden, HMK m. 17 ve 18 'de belirtilen şartlara uyması kaydıyla, bonolardaki yetki şartının (kaydının) geçerli olduğunu kabul etmektedir.

⁶⁹ Kuru- El Kitabı s. 763; Kuru-HMU I s. 560-561.

⁷⁰ Karayalçın, Yaşar/İmregün, Oğuz/Kalpsüz, Turgut: Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, Bildiriler-Tartışmalar, Tahkim Haftası, 25-26 Kasım Ankara 1983, s. 166, 256-257 ; Öztan s. 1001; Muşul-İcra II s. 1176 vd; Uyar-Bono s. 320-321; “Kambiyo senetlerinin üzerine yetki kaydının yazılması avalde olduğu gibi tek taraflı bir beyandır; sözleşme niteliğini taşımamaktadır. Zaten temelinde, mutlaka asıl borç ilişkisi olarak nitelendirilen bir sözleşmenin mevcut olmasına rağmen kambiyo senetleri sözleşme niteliğinde değildirler. Dolayısıyla, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yetki sözleşmesinin varlığını arayan 17.ve 18. maddelerinin kambiyo senetlerine uygulanmasının bu senetlerin hukuki niteliklerine uygun düşmediğini söyleyebiliriz. Bu durumda, kambiyo senetleri üzerinde yer alan yetki kaydının, sözleşme niteliğinde olmadığı ileri sürülerek geçerli sayılamayacağı düşünülebilir. Anca, keşideci tarafından düzenlenen ve bu şekilde bir yetki kaydını taşıyan kambiyo senedinin ilk hamili olan lehtar tarafından teslim alınmasıyla bu koşulun zımnen yerine getirildiği savunulabilir.” (Göle s. 878).

⁷¹ Karayalçın/İmregün/Kalpsüz s. 166.

⁷² 19.HD, 10.02.2015, 11550 /1636 ; 12.HD, 21.03.2013, 1198/10417; 11.HD, 12.07.2013, 9906/ 14673 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası, www.kazancı.com, Erişim Tarihi: 30.11.2015).

Yukarıda da belirttiğimiz üzere⁷³, daha önce taraflar herhangi bir şekilde bonoya yetki şartı koymamış olsalar dahi, borçlu, yetkisiz icra dairesinde açılan takibe karşı süresinde yetki itirazında bulunmazsa, yetkisiz icra dairesinin yetkisini kabul etmiş olur. Kanaatimizce böyle bir durumda, doktrinde kabul edilen hakim görüşün aksine zımnen yetki sözleşmesi yapılmış olmaz; aksine Kanunun (HMK m. 19/4) öngörmüş olduğu sonuç ortaya çıkar. Yani, itiraz ileri sürülmeyince icra dairesi, kanundan dolayı yetki kazanmış olur.

c- Uyuşmazlığın ve İcra Dairesinin (veya Mahkemenin) Belirli Olması

Öncelikle yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi, uyuşmazlığın kaynaklandığı hukuki ilişkinin belirli veya belirlenebilir olmasını gerektirir; bununla birlikte, yetki sözleşmesinde (veya şartında) yetkili icra dairesinin de mutlaka belirtilmesi zorunludur⁷⁴. Örneğin, “iş bu senetten doğacak uyuşmazlıklarda Ankara Mahkemeleri ve İcra Daireleri yetkilidir” gibi. Açıkça belirlenmiş olmak koşuluyla, taraflar isterse birden fazla mahkemeyi de yetkili kılma imkânına da sahiptirler (HMK m. 18/2). Dolayısıyla, bu hükümden hareketle, belirli ve açık olması şartıyla birden fazla icra dairesi de bonoda öngörülen yetki şartı ile yetkili kılınabilirler. Örneğin, “iş bu senetten doğan uyuşmazlıklarda Ankara ve İstanbul İcra Daireleri yetkilidir” gibi. Ancak burada hemen şunu belirtmek isteriz ki, senette belirtilen (kararlaştırılan) birden fazla icra dairesinin dürüstlük kuralını (hakkın kötüye kullanılmasını) ihlal etmemesine mutlaka dikkat edilmeli ve taraflardan birisinin keyfi olarak nerede isterse orada icra takibi başlatabileceği biçimde icra dairesinin (veya mahkemenin) yetkili kılınmasına da izin verilmemelidir⁷⁵. Zira, dürüstlük kuralı, medeni usul hukuku bakımından geçerli olduğu gibi (HMK m. 29/1) takip hukukunda da geçerlidir⁷⁶; çünkü, bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeninin bütünü korumaz (TMK m. 2/II).

Taraflar arasında yapılmış olan sözleşme (veya senet) üzerindeki yetki şartında mahkemeden söz edilmiş ise, bu ifadenin icra dairelerini de kapsayıp kapsamadığı tartışmalıdır. Genellikle Yargıtay, bu kayıtların icra dairesini de kapsadığını kabul etmektedir⁷⁷.

⁷³ Bkz yuk. D, I.

⁷⁴ Tanrıver s. 463.

⁷⁵ Pekcanitez/Atalay/Özekes s. 183-184; Tanrıver s. 463-464.

⁷⁶ Berkin, Necmeddin M.: Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi, İstanbul 1980, s. 11.

⁷⁷ “İİK.nun 50/1. madde göndermesiyle uygulanması gereken HUMK'nun 22. maddesi gereğince kamu düzenine aykırı olmayan hallerde tarafların sözleşme ile yetkili yeri

Doktrindeki ilk görüşe göre⁷⁸, yalnızca mahkemenin yetkisine ilişkin bir sözleşmede açıkça belirtilmedikçe icra dairesinin yetkisi için de geçerli olduğu kabul edilemez.

Doktrindeki ikinci görüşe göre ise⁷⁹, mahkemenin yetkisini tespit eden bir yetki sözleşmesinin, icra dairesi için de geçerli olduğudur. Bu görüşte olanlara göre, uyuşmazlığın çözümü için yapılan yetki sözleşmesi sadece mahkemeden karar alınmasını değil, karardan önce veya sonra başvurulacak cebri icrayı da kapsar.

Ayrıca yukarıda belirtilen görüşlerle birlikte burada ek olarak şu sorunun da cevaplanması gerekir: Sadece sözleşmede (veya senette) yer alan icra dairesi tabirinin, ayrıca mahkemenin de yetkisini kapsadığı kabul edilebilir mi?

Kuru⁸⁰, Yılmaz⁸¹ ve Kılıçoğlu'na⁸² göre, sadece icra dairesinin yetkisinin düzenlendiği bir sözleşmenin mahkemenin yetkisi açısından da geçerli olması söz konusu değildir; çünkü, icra daireleri tabiri, işin niteliği gereği mahkemeleri içermez.

Öncelikle ilk sorunun cevaplandırılması gerekirse, kanaatimizce, taraflar arasında yapılmış olan sözleşme (veya senet) üzerindeki yetki şartında mahkemeden söz edilmiş ise, bu ifadenin icra dairelerini de

belirlemeleri mümkündür. Taraflar arasındaki kredi sözleşmesinde, Malatya ve Bitlis Mahkemeleri yetkili kılınmıştır. Alacaklının bu yerlerden birinde (Malatya'da) takip yapmasında usulsüzlük bulunmamaktadır” 12.HD, 05.10.2010, 9417/22270 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası, www.kazancı.com, Erişim Tarihi: 06.11.2012); “Bonolarda ‘Mudanya mahkemelerinin yetkisi’ kabul edilmiş olup, bu kabul takip yapılacak yeri de kapsar. Bonodaki yetkili yerin sonradan ve anlaşmaya aykırı olarak doldurulduğu iddiası ancak yazılı belge ile kanıtlanabilir. O halde ‘icra dairesinin yetkisine itirazın reddine’ karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle kabulü isabetsiz olduğu gibi, ‘merci hakimliğinin yetkili bulunmadığı’ şeklinde hüküm kurulması da doğru bulunmamıştır” 12.HD, 10.11.1993, 13294/17550 (Uyar, Talih: Gerekçeli-Notlu İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu, C. I, İzmir 1996 (Şerh), s. 844); Senette yer alan...mahkemeleri tabirinin ...icra dairelerinin de yetkisini kapsadığı hakkında ayrıca bkz 12.HD.2.12.1985, 14115/10377 (Uyar-Şerh s. 854; Uyar, Talih: İcra Hukukunda Yetki-Görev ve Yargılama Usulü, Manisa 1993 (Yargılama), s. 51); İİD 16.02.1968, 1794/1610 (Öğütçü, A. Tahir/Çitoğlu, Ali: Uygulamalı İcra ve İflâs Kanunu, C. I-II, Ankara 1977, s. 220).

⁷⁸ Kuru-HMU I s. 565; Kılıçoğlu, Evren: İcra Sözleşmeleri, İstanbul 2005, s. 158.

⁷⁹ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes s. 172; Ergün s. 56; Uyar-Yetki s. 676.

⁸⁰ Kuru-HMU I s. 565.

⁸¹ Yılmaz s. 203; Kılıçoğlu s. 158.

⁸² Kılıçoğlu s. 158.

kapsayıp kapsamadığı konusunda, Yargıtay'ın görüşünün aksine doktrindeki ilk görüş benimsenmelidir. Yani, yalnızca mahkemenin yetkisine ilişkin bir sözleşmede açıkça belirtilmedikçe icra dairesinin yetkisi için de geçerli olduğu kabul edilememelidir. Çünkü, icra daireleri ile mahkemeler işin niteliği gereği birbirlerinden farklıdır ve bu iki mercii özellikleri bakımından birbirinden ayırt edilmelidir. Mahkemelerde, hakimler görevlidir ve yargılama işlemlerini yerine getirirler. Buna karşın, icra dairelerinde, icra memurları ve dairelerin başında bir icra müdürü görevlidir. İcra dairesinin sorumlu amiri icra müdürüdür (İİKN. m.3, I). İcra memurları, icra hukukuna ilişkin kuralların uygulanmasını temin ederek, yargı organları gibi, bir uyumsuzluğun, hukukun uygulanarak kesin çözüme kavuşturulmasını değil, sadece icra hukukunun aradığı bir prosedürün gerçekleşmesini temin ederler⁸³. Diğer bir deyişle, icra memuru, geniş yetkilerine rağmen, mahkemenin fonksiyonlarını yerine getiren bir organ veya onun bir yardımcı organı değildir. Daha çok taraflara karşı kendi sorumluluğunda hareket eder. Çünkü yargılama işleminden bahsedebilmek için, bağımsız bir hakim tarafından, önceden tespit edilen objektif kuralların, sübjektif olaya uygulanarak, usulüne uygun bir karar verilmesi gerekir ki bunu icra memurlarının faaliyetleri için söylemek mümkün değildir. Ancak bununla birlikte, icra memurları, alacaklı, borçlu ve üçüncü kişilerin haklarının elde edilmesi bakımından, hakimin kararından daha çabuk ve basit etkili sonuçlar doğuran işlemler yapmaktadırlar. Ayrıca, İcra ve İflas Kanunu hükümlerine genel olarak göz atıldığında, icra memurlarının görevleri, yargılama faaliyetine benzetilmiş ve Kanuna göre hakimler gibi kendileri ve yakınları ile ilgili işlemleri yapmaları yasaklanmıştır (İİK m. 10). Bu açıdan bakıldığında icra memurları sanki bağımsız bir yargılama yürütürler veya bir yargılama faaliyetinin devamını yerine getirirler⁸⁴. Burada hemen şunu belirtmek isteriz ki, icra daireleri tarafından yürütülen faaliyetin ve yapılan işlemlerin hukuki niteliği tartışmalı olsa da⁸⁵, yargılama faaliyeti bakımından

⁸³ Karşlı, Abdurrahim: İcra Hukuku Ders Kitabı, İstanbul 2010 (İcra), s. 91.

⁸⁴ Karşlı-İcra s. 91.

⁸⁵ “İcra memurunun yaptığı işlemin niteliği maddi açıdan idari nitelik taşımasına rağmen, organik açıdan adli işlemlerdir” (Karşlı-İcra s. 93); “icra müdürü, adli bir memur olup, yaptığı işlemler de, Avukatlık Kanunu madde 35, I anlamında adli işlemdir (Kuru/Arslan/Yılmaz-İcra s. 56); “Organik (şekli) ölçüte göre yargı fonksiyonu, yargı organlarını, yani mahkemelerin her türlü faaliyetinden oluşmaktadır. Organik (yargı organından çıkma) kriter, idari fonksiyonu, yasama ve yargı fonksiyonlarından ayırt etmek için elverişli bir ölçüttür; ama mahkemelerin her türlü faaliyetlerini yargı fonksiyonu

üstlenmiş oldukları konumdan ve İcra ve İflâs Kanunu'nun 50. maddesi atfından dolayı⁸⁶, icra daireleri hakkında yetki sözleşmesi (veya yetki şartı) yapılmasına bir engel bulunmamaktadır.

İkinci sorunun cevaplandırılmasına geçerse, yetki sözleşmesinde (veya yetki şartında) yalnızca icra dairelerinin yetkili olduğunun kabul edilmiş olması halinde, yetki sözleşmesi, yetkili kılınan icra dairesinin bulunduğu yerdeki mahkemelerin de yetkili kılındığı anlamına gelmemelidir. Çünkü, icra daireleri, bir mahkeme niteliğinde değildir. Ancak burada şunu belirtmek isteriz ki, yetki sözleşmesinde yetkili icra dairesinin belirtilmesi durumunda, icra dairesinin bulunduğu yerdeki icra mahkemesi de dolayısıyla yetkili kılınmış olur. Çünkü, icra mahkemesinin yetkisi, icra dairesinin yetkisine göre belirlenir. Yani, yetkili kılınmış olan icra dairesinde yapılmış olan takip ile, bu takibe karşı olası bir şikayet veya itirazı, takibin yapıldığı yer olan icra mahkemesi de bakabilecektir (İİK m. 50; HMK m. 10, m. 19). Bu durum ise, icra mahkemesinin görev alanından kaynaklanmaktadır. Zira, icra dairelerinin işlemlerinin doğru ve kanuna uygun olup olmadığını denetlemek ve kanunla kendisine verilen diğer icra işlerine bakmak üzere, kendisine bağlanmış olan icra dairesini devamlı gözetim ve denetim altında tutan ve bu dairelerin işlemlerine yönelik şikayetleri ve itirazları inceleyen icra mahkemesi görev yapmaktadır (İİK m. 4).

d- Tacirler veya Kamu Tüzel Kişileri Arasında Olması

Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 17'de açıkça, yetki sözleşmesi (veya yetki şartı) yapabilecek kişiler belirtilmiştir⁸⁷. Buna göre, tacirlerin veya kamu tüzel kişilerin kendi aralarındaki uyuşmazlıkta yetki sözleşmesi

kapsamına soktuğu için gereğinden fazla geniştir. Bir faaliyetin yargı fonksiyonu kapsamında bir faaliyet olarak görülebilmesi için, o faaliyetin bir yargı organı, yani bir mahkeme tarafından yapılıyor olması gerekir. Maddi unsur (hukuki uyuşmazlıkları çözme), hukuki uyuşmazlıkları ve hukuka aykırılık iddialarını çözme fonksiyonudur. Bundan şu sonuç çıkar ki, yargı organlarının hukuki uyuşmazlıkları ve hukuka aykırılık iddialarına ilişkin olmayan işlemleri yargı fonksiyonu değil, idari fonksiyonunun kapsamındadır" (Gözler, Kemal: İdare Hukuku, C. I, Bursa 2009, s. 37).

⁸⁶ Üstündağ'a göre, İcra ve İflâs Kanunu'nun 50. maddesinin birinci fıkrasının Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun hükümlerine yapmış olduğu atfın kapsamının tartışılması ve bu atfın kapsamının sınırlı tutulması gerekir. Yazar, İcra ve İflâs Kanunu'nun 50. maddesinin, Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre yetkili icra dairesinin hangi yer icra dairesi olduğunun tespiti ile sınırlı olmak üzere atıfta bulunulmuş olduğunu; atfın bunu aşan bir fonksiyonunun olamayacağını belirtmiştir (Üstündağ-İcra s. 79-80).

⁸⁷ Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde, Kanun, herkese yetki sözleşmesi yapabileme imkânı vermektedir (HUMK m. 22).

yapabilecekleri belirtilmiştir⁸⁸. Dolayısıyla, bu maddede belirtilen kişilerin dışındaki kişiler yetki sözleşmesi yapamazlar⁸⁹. Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 17'deki bu düzenleme, Alman Medeni Usul Kanunu'nun 38. maddesi hükmü model alınarak düzenlenmiştir; çünkü, yetki sözleşmesinin tarafları açısından getirilen bu sınırlama, Alman Medeni Usul Kanunu'nda da söz konusudur; yani tacirler, kamu tüzel kişileri ve kamu hukukuna ilişkin özel mamelekler arasında yetki sözleşmesi yapılabilecektir⁹⁰.

Doktrinde de kabul edildiği üzere⁹¹, Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 17'de yetki sözleşmesinin tarafları bakımından getirilen bu sınırlama, İcra ve İflâs Kanunu madde 50 atfı gerekçesiyle, icra dairesinin yetkisi hakkında yapılan yetki sözleşmelerine (senette yer alan yetki şartına) de uygulanır. Buna göre, Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 17 dolayısıyla artık bono sadece bir tacir veya kamu tüzel kişisi temsilcisi tarafından düzenlenmiş ve alacaklısı da bir tacir veya kamu tüzel kişisi idiye geçerli, aksi takdirde bonodaki yetki şartı hukuken geçersizdir⁹².

Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 17 gereği, her ne kadar, tacir veya kamu tüzel kişileri ile bu nitelikte olmayan kişiler yetki sözleşmesi (veya yetki şartı) yapamayacaklarsa da, taraflarca sözleşmede ödeme (ifa)

⁸⁸ “Dikkat edilecek olursa, Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 17 hükmü ile, olumsuz yetki sözleşmesi yapma imkânını, sadece eşitlerarası bir ilişkinin söz konusu olması sebebiyle, iradelerini özgürce açıklayabilecek olan tacirlerle kamu tüzel kişilerine kendi aralarındaki ilişkilerden kaynaklanan uyumsuzlukları konu olan davalar bakımından tanımaktadır.” (Tanrıver, Süha: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı'nın 1. İla 122. Maddelerinde Yer Alan Düzenlemeler ve Bunların Genel Çerçeve Değerlendirilmesi, Makalelerim II (2006-2010), Ankara 2011 (Genel), s. 150.

⁸⁹ Madde gerekçesinde de tacir veya kamu tüzel kişileri ile bu nitelikte olmayan kişilerin yetki sözleşmesi (veya yetki şartı) yapamayacakları açıkça ifade edilmiştir. Hükümet Gerekçesi için bkz Budak, Ali Cem: Karşılaştırmalı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, B. 7, Ankara 2012, s. 51; Yetki sözleşmesinin tarafları bakımından getirilen bu sınırlama, yabancı mahkemelerin yetkili kılınmasına ilişkin yetki sözleşmeleri hakkındaki MÖHUK m. 47'de yer almamaktadır.

⁹⁰ Buna karşın Almanya'nın da üye olduğu Avrupa Birliği üye ülkeleri arasında uygulanan Özel Hukuk ve Ticaret Hukuku Konularında Yargı Yetkisi, Yargı Kararlarının Tanınması ve Tenfizine Dair Konsey Tüzüğü'nün (Verordnung Nr. 44/2001 des Rates über die gerichtliche Zuständigkeit und die Anerkennung und Vollstreckung von Entscheidungen in Zivil- und Handelssachen) 23. maddesinde düzenlenen yetki sözleşmesinde, taraflar bakımından böyle bir sınırlama yapılmamıştır.

⁹¹ Budak, Ali Cem: Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmesi, MİHDER 2012/21, s. 4; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes s. 172; Bolayır, Nur: Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmeleri, İBD 2011/5 (HMK), s. 133-134; Umar, Bilge: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2011, s. 66-67.

⁹² Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes s. 172; Umar s. 66-67.

yeri kararlaştırılması halinde, tarafların tacir veya kamu tüzel kişisi niteliği aranmaz⁹³. Buna göre, tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan taraflar, isterlerse bono metnine ödeme yerini kararlaştırıp, takibin o yerde başlatılmasını sağlayabilirler.

Alangoya⁹⁴, zayıfı koruma amacı ile kabul edilen sosyal nitelikli Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 17 hükmünün getirilirken, ödeme yerinin yetkiyi belirlemesi düzenlemesinin de ele alınması gerektiğini belirtmiştir.

Aşık⁹⁵, tarafların, borcun ödeme yapılacağı yeri kararlaştırarak dolaylı bir şekilde yetkili mahkemeyi de belirleyebileceklerini; çünkü Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 10'da yetki sözleşmesinde belirtilen sınırlamanın yer olmadığını; bu durumun da zayıf konumdakinin korunması amacını etkisizleştirebileceğini belirtmiştir.

Alman hukukunda ise böyle bir sorunun ortaya çıkmasının önüne geçilmiştir; çünkü Alman Medeni Usul Kanunu madde 29/2'e göre, ancak tacirler ve kamu tüzel kişileri, sözleşmeyle ödeme yerini belirleyebileceklerdir.

Acaba Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce tacir olmayan kişiler arasında ya da tacir olmayan kişi ile bir tacir arasında yapılan bir bonodaki yetki şartı Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra da geçerli olacak mıdır?

Doktrindeki hakim görüş⁹⁶ şu şekildedir: Zaman bakımından uygulama başlıklı, Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 448'e göre, "*bu Kanun hükümleri, tamamlanmış işlemleri etkilememek kaydıyla derhal uygulanır*". Yetki sözleşmeleri (yetki şartı) usul hukuku sözleşmesi olup etkisini usul hukuku alanında gösterir. Sözleşmenin kuruluşu ve geçerliliği maddi hukuka

⁹³ "HMK'nın 17. maddesi uyarınca yetki sözleşmesinin tacir olmayan davalı için geçerliliği yok ise de, sözleşme ile belirlenen ifa yeri davalıyı bağlayacaktır. HMK'nın 10. maddesi uyarınca sözleşmeden doğan davalar sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılabilir." (19.HD, 08.05.2013, 5310/8403).

⁹⁴ Alangoya, Yavuz: 6100 Sayılı Kanun Hakkında Mülahazalar, Yavuz Alangoya Makaleler, İstanbul 2012, s. 508.

⁹⁵ Aşık-Yetki s. 27.

⁹⁶ Pekcanitez/Atalay/Özekes s. 185; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes s. 171-172; Bolayır-HMK s. 145; Aşık-Yetki s.44; Karşı-Usul s. 77; Umar s. 64; Kiraz, Taylan Özgür: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu İle Getirilen Yenilikler, Ankara 2012, s. 9.

ait olmakla beraber, hükümleri usul hukukuna tabidir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile 01.10.2011 tarihinden itibaren sadece tacirler ya da kamu tüzel kişileri arasında yetki sözleşmesi yapılabileceği kabul edildiğinden, bu tarihten sonra tacir olmayan kişileri ya da tacir olmayan kişilerle yapılmış yetki sözleşmeleri (şartı) geçerli olmayacaktır. Bu konuda herhangi bir kazanılmış haktan ya da tamamlanmış bir işlemten söz edilemez.

Yargıtay'da, genel olarak doktrindeki hakim görüş doğrultusunda kararlar vermektedir⁹⁷. Yani, Yargıtay, 01.10.2011 tarihinden itibaren yetki sözleşmesine dayanılarak açılacak olan davalarda veya icra takiplerinde, tarafların tacir veya kamu tüzel kişisi olması gerektiğine karar vermiştir.

Budak'a göre⁹⁸, Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerine göre geçerli olmayan, fakat Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümlerine göre geçerli olan yetki sözleşmesine dayanılarak, Hukuk Muhakemeleri Kanununun yürürlüğe girmesinden sonraki döneminde de dava

⁹⁷ “01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı HMK'nın 17/1. maddesine göre bu tarihten itibaren sadece tacirler ve kamu kurumları arasında yetki sözleşmesi düzenlenebileceği, özel şahıslar arasında yetki sözleşmesi düzenlenmesinin mümkün bulunmadığı, takip tarihi itibarı ile 6100 sayılı HMK yürürlüğe girmiş bulunduğu aynı kanunun 448/1 maddesi gereğince söz konusu takip hakkında yeni kanunun hükümlerinin uygulanması gerektiği, her ne kadar davaya konu bono önceki tarihte düzenlenmiş olsa da yeni kanuni düzenlemede tamamen ortadan kaldırılmış bulunan özel şahıslar arasındaki yetki sözleşmelerinin (daha önceden açılan dava ve takipler haricinde) artık uygulanmalarının mümkün olmadığı, 6100 sayılı HMK'nın geçici 2 maddesindeki düzenlemenin senetlerin geçerliliğine ilişkin olup, yetki sözleşmelerinin geçerliliğine dair bir hüküm içermediği, davaya konu senede yetkiye dair bir unsur eklenmesinin olayımızda bu maddenin uygulanmasını gerektirmeyeceği, bu kaydın sadece taraflar arasında kararlaştırılan yetki sözleşmesinden öteye bir anlamının bulunmadığı, kambiyo senedi alacaklısının kendi ikametgahında kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip de yapamayacağı anlaşıldığından, davacıların davasının kabulüne karar vermek gerekmiş...” 12.HD, 19.06.2012, 840/21254 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası, www.kazancı.com, Erişim Tarihi: 06.11.2012); “Yetki sözleşmesi tacirler veya kamu tüzel kişileri arasında yapıldığı takdirde HMK'nun 17 maddesi uyarınca geçerlidir. Yalnızca tacirler ve kamu tüzel kişileri, aralarında doğmuş veya doğabilecek uyumsuzluk hakkında bir veya birden fazla mahkemeyi yetkili kalabilir. Taraflar, sözleşmeyle yetkili kıldıkları mahkeme yanında kanunen yetkili olan genel ve özel yetkili mahkemelerin de yetkisinin devam etmesini istiyorlarsa, bunu ayrıca sözleşmede belirtmelidirler. Aksi halde, davanın yalnız yetki sözleşmesiyle belirlenen mahkemede açılması gerekir (HMK m. 17). Bu yeni düzenleme, 01.10.2011 tarihinden sonra açılacak davalar bakımından uygulanır. Bu tarihten önce açılan davalarda, yetki sözleşmesi ile belirlenen mahkemeler yanında, kanunen yetkili olan genel ve özel yetkili mahkemelerin yetkileri devam eder.” 11.HD, 04.07.2012, 9069/11824 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası, www.kazancı.com, Erişim Tarihi: 06.11.2012).

⁹⁸ Budak s. 16-17.

açılabilirdir. Diğer bir deyişle, yazara göre, eski kanun zamanında yapılan yetki sözleşmelerinin, eski kanuna göre geçerli iseler bugün dahi geçerlilikleri muhafaza ettikleri kabul edilmelidir; çünkü, usul sözleşmelerinin kurulmaları ve geçerlilikleri bakımından maddi hukuk hükümlerine tabi oldukları genel kabul gören bir ilkedir. Buradan hareketle, yazar, maddi hukuk alanında yapılan yeni kanunların eski kanun zamanında, eski kanuna göre geçerli olarak yapılmış olan sözleşmeleri hükümsüz hale getirmediklerini usul sözleşmelerine ilişkin yeni kanun hükümlerinin dahi eski kanun zamanında yapılmış usul sözleşmelerinin geçerliliğinin etkilenmeyeceğinin kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Yılmaz'a göre⁹⁹, her ne kadar, Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 448 hükmü, bu Kanun hükümlerinin, tamamlanmış işlemleri etkilememek kaydıyla derhal uygulanacağını belirtmekte ise de, kazanılmış (müktesep) hak kurumu nedeniyle önceki tarihli yetki sözleşmelerinin geçerliliklerini sürdürdüğü kanısındadır. Yazara göre, böylesine önemli bir konuda eğer kanun koyucu, bunun aksini düşünmüş olsa idi, bu konuda açık bir düzenleme getirirdi. Yazar bu konuya ilişkin görüşünü şu örnekle açıklamaktadır: *“Benzeri bir tereddüt, daha önce Milletlerarası Tahkim Kanununun yürürlüğe girmesinden (05.07.2001) sonra da ortaya çıkmış ve eski tarihli tahkim anlaşmaların HUMK hükümlerine mi yoksa yeni yürürlüğe giren MTK hükümlerine mi tâbi olacağı hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştü. Yargıtay, eski tarihli tahkim anlaşmalarının MTK'ya değil, HUMK hükümlerine göre yürütülmesi gerektiği sonucuna varmıştı. Bu hususun da, (01.10.2011'dan önceki) eski tarihli yetki sözleşmelerinin, eski HUMK hükümleri çerçevesinde geçerliliklerini sürdürdüğü yönündeki kanaatimi teyit ettiğini değerlendirmekteyim.”*

Kanaatimizce, yukarıdaki soru, hali hazırdaki kanun hükümleri göz önüne alındığında doktrindeki hakim görüş doğrultusunda cevaplandırılması daha yerinde olacaktır. Bunu şu şekilde gerekçelendirebiliriz: Öncelikle bu soru, Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 448'e göre cevaplandırılması gerekir: *“Bu kanun hükümleri, tamamlanmış işlemleri etkilememek kaydıyla derhal uygulanır”*. Yukarıda daha önce de bahsettiğimiz üzere, yetki sözleşmeleri usul hukuku sözleşmeleri olduğu için, bu konuda maddi hukuk kurallarının değil, öncelikle usul hukuku alanında bir düzenleme varsa onun

⁹⁹ Yılmaz s. 200.

uygulanması gerekir. Zira hükme bakıldığında, usul hukuku kurallarının, kural olarak derhal uygulanmasından bahsedilmektedir. Dolayısıyla bir dava, dava konusu olayın meydana geldiği anda değil, uyuşmazlığın yargı önüne getirildiği tarihteki yargılama kurallarına tabidir. Hatta yargılama sırasında yargılama kurallarında değişiklik olursa, yeni kurallara göre yargılama yapılacak; ancak bu konuda kanun koyucu bir tercihte bulunarak yeni değişikliklerin kanunun yürürlüğe girmesinden sonra açılacak davalarda uygulanacağını belirtebilecektir¹⁰⁰. Usul kurallarının derhal uygulanırılığı ilkesi bakımından dikkate alınması gereken bir diğer husus yeni usul kuralı yürürlüğe girdiğinde ilgili usul işleminin tamamlanıp tamamlanmadığıdır. Buna göre, kanun değişikliğinden etkilenen usul işlemi ve kesiti tamamlanmışsa, artık yeni kanun o usul işlemi hakkında etkili olamayacaktır¹⁰¹. Zira, ne Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 17’de ne de Kanunun ilgili başka bir maddesinde, yetki sözleşmelerinin zaman bakımından uygulanılmasının çözümüne ilişkin bir düzenleme vardır. Dolayısıyla, zaman bakımından uygulanma başlıklı Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 448’e göre hareket edilmesi gerekir. Buna göre, 01.10.2011 tarihinden önce Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri çerçevesinde geçerli bir şekilde yapılmış yetki sözleşmesine dayanılarak dava açılmışsa o işlem tamamlanmış demektir. Dolayısıyla 01.10.2011 tarihinden önce açılan bu davada, artık yetki sözleşmesinin geçersiz olduğu iddiası incelenmemelidir.

Ancak burada hemen şunu belirtmek isteriz ki, olması gereken hukuk bakımından Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden önce yapılmış ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa göre geçerli olan yetki sözleşmeleri için, bu konuyu açıklayan Hukuk Muhakemeleri Kanununa geçici bir madde konulması yerinde olurdu ve bu tür yetki sözleşmelerinin geçerliliği kabul edilmeliydi¹⁰². Çünkü, Hukuk Muhakemeleri Kanunu yürürlüğe girmeden önce, söz konusu yetki sözleşmesinin tarafları,

¹⁰⁰ Pekcanitez/Atalay/Özekes s. 66; Aşık-Yetki s. 44.

¹⁰¹ Pekcanitez/Atalay/Özekes s. 66; Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım s. 16.

¹⁰² Budak da haklı bir şekilde, yetki sözleşmelerine ilişkin usul kurallarının zaman bakımından uygulanma alanını sadece genel hükümlere başvurarak belirlemenin uygun olmadığını vurgulamaktadır. Yazara göre, bizim yeni usul kanunumuzda da 17. ve 18. maddelerin zaman bakımından uygulama alanını belirleyen özel kanun hükümlerinin bulunması yararlı olurdu ve bugün dahi yeni kanuna bu konuyu açıklık getiren bir geçici madde eklenmesi yararlı olacaktır (Budak s. 14).

anlaşmadan önce, yeni Kanunun yetki sözleşmesi için getirilen koşullarını bilemezler. Bu sebeple, tarafların kendi iradeleri ile eski Kanununa göre geçerli sayılan yetki sözleşmelerinin, salt yeni Kanunun öngörmüş olduğu koşulları sağlamadığı gerekçesiyle geçersiz olduğunun belirtilmesi, taraflar için hakkaniyetli olmayacaktır. Örneğin, İsviçre’de yetki sözleşmelerinin geçerliliğine ilişkin zaman bakımından uygulama alanı İsviçre Medeni Usul Kanunu madde 404 ve 406 hükme bağlanmıştır. Buna göre, yeni kanunun yürürlüğe girdiği tarihte görülmekte olan davalar için mahkemenin yetkili kalmaya devam edeceği ve yeni kanunun yürürlüğe girmesinden önceki dönemde yapılan yetki sözleşmelerinin ise geçerliliğinin eski kanun hükümlerine tabi olacağı, açıkça belirtilmiştir.

2- Yetkili Kimseler ve Devir Halinde Ortaya Çıkabilecek Bazı Sorunlar

Bir bonoya ilişkin olarak kimlerin senet metnine yetki şartı koyabileceği konusunda açıkça kanuni bir düzenleme olmamakla birlikte, kambyo senetlerinin ortaya çıkarılmasındaki kural ve ilkeler göz önüne alındığında, yetki sözleşmesinin senedin düzenleyicisi ile lehtar arasında yapılması gerekirken¹⁰³; yetki şartının ise senet üzerine düzenleyici (keşideci) tarafından konulabilmesi gerekir¹⁰⁴.

Düzenleyici tarafından senet üzerine yetki şartının konulmadığı durumlarda, bu şart, devir halinde cirantalar tarafından da konulmasına; veya aynı şekilde düzenleyici ile lehtar arasında yetki sözleşmesinin yapılmadığı durumlarda ise bu sözleşmenin düzenleyici ile senedi devralan ciranta arasında yapılmasına bir engel yoktur¹⁰⁵. Ancak böyle bir durumda, söz konusu yetki şartı, şartı koyan ciranta ile senedin ciro edilmesi (devredilmesi) durumunda kendisinden sonra gelen hamiller için geçerlidir; yetki sözleşmesi ise sadece yetki sözleşmesini yapan keşideci ile ciranta arasında geçerli olur¹⁰⁶.

¹⁰³ “Kambyo senetleri ile ilgili ihtilaflarda yetkili mahkemeyi belirlemek üzere, senedin keşidecisi ile ilk hamili olan lehtar arasında yetki sözleşmesi yapılıp yapılamayacağı ise açık değildir. HMK ve TTK hükümleri birlikte değerlendirilip, bir sonuca varılmalıdır.”(Göle s. 879).

¹⁰⁴ Göle s. 880.

¹⁰⁵ Göle s. 880.

¹⁰⁶ Göle s. 880; “Bonolar emre ve nama yazılı olarak düzenlenebilirler. Nama yazılı olarak düzenlenen bonolarda, bu senetlerin keşidecileri ve lehtarları arasında bir yetki sözleşmesi

Yukarıda daha önce belirttiğimiz üzere¹⁰⁷, Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 17, tacirlerin ve kamu tüzel kişilerinin kendi aralarındaki uyuşmazlıkta yetki sözleşmesi yapabileceklerini hükme bağlamıştır. Söz konusu bu hükmün, bononun tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan bir kişiye karşı devri halinde nasıl uygulanacağı veya ne gibi hukuki etkileri olabileceği doktrinde tartışma konusudur:

Söz konusu bu tartışma, genelde yetki sözleşmesinin, kural olarak tarafların külli ve cüzi haleflerini de bağlaması gerektiği ilkesinden hareketle çözüme kavuşturulmaya çalışılmıştır.

Aşık'a göre¹⁰⁸, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun belirttiği kişiler yetki sözleşmesinin kurulma anında mevcut olmalıdır ve bu sebeple yetki sözleşmesinin varolma şartı olan bu kişilere ait özelliklerin daha sonra ortadan kalkmasının bir önemi yoktur; çünkü yetki sözleşmesi sadece o an için öngörülmemiştir. Bir diğer açıdan koruma kapsamındaki kişilerden birisinin sonradan koruma kapsamının dışına çıkması yetki sözleşmesini (veya yetki şartını) geçerli kılmaz. Sözleşmedeki eksikliklerin daha sonradan giderilmesi mümkün değildir; çünkü bu durum sözleşmenin kurulma

yapılmışsa ya aralarındaki asıl borç ilişkisine yetki kaydı konmuşsa, bu sözleşme ya da kayıt (HMK m. 17. ve 18. maddelerinde öngörülen koşulları taşıması) şartıyla geçerli olur. Nama yazılı olarak düzenlenen kambiyo senetlerinin devri Türk Borçlar Kanunu'nun alacağın devri hükümlerine tabi olduğundan, bu senetlerin devri halinde de söz konusu yetki sözleşmesi ya da yetki kaydı geçerliliğini sürdürür; bir başka deyişle, keşideci ile senedin son hamili arasındaki ihtilaflarda (HMK'nın öngördüğü koşulları taşıması kaydı) ve son hamilin yetki sözleşmesini ya da yetki kaydını ileri sürmesi halinde uygulanır. Buna karşılık emre yazılı bonolarda keşideci ile senedin ilk hamili olan lehdar arasında bir yetki sözleşmesi yapılmışsa ya da aralarındaki asıl borç ilişkisine yetki yaydı konulmuşsa, bu sözleşme ya da kayıt sadece keşideci ile senedin ilk hamili olan lehdar arasında bağlayıcı olur. Bu senetlerin devri halinde ise bu senetler nama yazılı kambiyo senetleri gibi alacağın devri hükümlerine göre devredilmediğinden keşideci ile senedin son hamili arasındaki ihtilaflarda geçerli olmaz." (Göle s. 879); "Senede eklenen yetki kaydı gereği, ciro ile senedin hamili durumuna gelmiş olan kişi, keşideci hakkında, senette yetkili kılınan yerde de takip yapabilirse de, acaba aynı yerde kendisinden önce gelen cirantalar hakkında darücu (başvuru) için gerekli koşullar gerçekleştiği takdirde- takip yapabilir mi? Başka bir deyişle yetki kaydı, keşideci ile birlikte cirantaları da, son hamile karşı bağlar mı? Giro ile ciranta, ancak senetten doğan hakları hamile devretmiş olduğundan ve kendisi de yetki sözleşmesine taraf olmadığından, uyuşmazlık halinde keşideciyi takip için yetkili kılınan icra dairesi ve mahkemesi, cirantalara rücuda hamile hak sağlamaz." (Uyar-Bono s. 321-322).

¹⁰⁷ Bkz yuk. D, II, d.

¹⁰⁸ Aşık-Yetki s. 26.

anındaki korunma ihtiyacıyla ilgili herhangi bir şeyi değiştirmemektedir. Bu durumda taraflar yeni bir yetki sözleşmesi yapmalıdır. Örneğin, bir esnaf işletmesinin zaman içerisinde ticari işletme olması, tacir sıfatını kazanması ile ilk olarak geçersiz bir şekilde ortaya çıkan yetki sözleşmesi geçerli hale gelmez¹⁰⁹. O halde, bu görüşten hareket edilmesi halinde, bir bono düzenlenirken her iki taraf da tacir ise bu bono metnine konulan yetki şartı, bu senedin devredilebilir (tedavül kabiliyeti) olması sebebiyle el değiştirmesi sonucu, tacir olanlar hakkında geçerli olacak, tacir olmayanlar için ise yetki şartı geçerli olmayacaktır.

Bolayır'a göre¹¹⁰, bonolardaki yetki şartlarında (kayıtlarında) bonoyu düzenleyen tarafın tacir olmaması halinde Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 17 hükmü varlığını korur ve yetki şartı geçersiz olur. Yazar, bu sorunu, yetki sözleşmesinde taraflar açısından münhasıran şahsa bağlı haklar doğmadığından, sözleşmenin taraflardan başka onların külli ve cüzi haleflerini de bağlayıp bağlamayacağını, Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 17 ile açıklamaya çalışmıştır. Yazara göre, kanun koyucu, sadece tacirlerin veya kamu tüzel kişilerinin yetki sözleşmesi yapmalarına imkân tanıdığına göre, yetki sözleşmesinin kapsamını oldukça dar tutmayı amaçlamıştır; bu sebeple, yetki sözleşmesinin külli ve cüzi halefleri de kapsamaması onların tacir ya da kamu tüzel kişisi olmaları halinde mümkün olacaktır.

Karşlı¹¹¹, yetki sözleşmesinin külli ve cüzi halefleri de kapsamına alınması, onların tacir ya da kamu tüzel kişisi olmaları halinde mümkün olacağını, kanun koyucunun iradesinin bu yönde olduğunu belirtmiştir. Ancak yazar, yetki sözleşmesini imzalayan kişiler açısından kanun tarafından getirilen sınırlamanın doğru olmadığını; bu sınırlamanın bazı problemler ortaya çıkarabileceğine işaret etmiştir. Yukarıda belirttiğimiz örnekten yola çıkarak, yazar, bir kambiyo senedi düzenlenirken her iki taraf da tacir ise bu senet metnine konulan yetki şartı, bu senedin devredilebilir (tedavül kabiliyeti) olması sebebiyle el değiştirmesi sonucu, tacir olanlar hakkında geçerli olacak, tacir olmayanlar için ise yetki şartı geçerli olmaması gibi anlatılması ve çözümü zor problemler yaratabileceğini

¹⁰⁹ Aşık-Yetki s. 26.

¹¹⁰ Bolayır-HMK s. 133-134.

¹¹¹ Karşlı, Abdurrahim: Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı, B. 3, İstanbul 2012 (Usul), s. 281-282.

belirtmiştir. Yazar, yetki şartının salt tacirler veya kamu tüzel kişileri arasında yapılabileceğini öngören kanun hükmünü doğru bulmamakta ve bu kısmın kanun metninden çıkarılması gerektiğini düşünmektedir. Ancak bununla birlikte yazar bir başka ortak yazarlı eserinde¹¹² soruna şu şekilde bir çözüm getirmektedir: *“Kambiyo senedinde yer alan yetki kaydı, hukuken geçerli bir kayıt olarak, cirantalar bakımından da hüküm ve sonuç doğurur. HMK m. 17 karşısında kambiyo senedine konulan yetki kaydının senedin cirosu halinde de cirantaları bağlayıp bağlamayacağı hususu cüzi halefiyetekine benzer şekilde ele alınmalıdır. Kambiyo senedine keşideci ve lehtar tacir veya kamu tüzel kişisi değilse, konulmuş yetki kaydı baştan itibaren sonuç doğurmaz. Daha sonra senedi elinde bulunduran cirantalar, tacir veya kamu tüzel kişisi sıfatını haiz olsalar dahi, senette baştan geçerli bir kayıt bulunmadığından yetki sözleşmesine taraf olamazlar. Fakat baştan geçerli olarak konulmuş yetki kaydının, cirantaları bağlayabilmesi için cirantaların da tacir veya kamu tüzel kişisi sıfatını haiz olmaları gerekir. Bir başka deyişle, ciranta veya kamu tüzel kişisi değilse, yetki kaydı onlar bakımından hüküm ve sonuç doğurmaz.”*

Budak’a göre ise¹¹³, kambiyo senetlerinde yer alan yetki şartının geçerliliği bakımından senedi düzenleyenin (veya keşide edenin) tacir veya kamu tüzel kişisi olup olmadığı önem taşımamaktadır; senet tedavül edeceği için hamilin ve senet borçlularının kimler olacağı önceden bilinemez. Ona göre, kambiyo senedindeki yetki şartının geçerli sayılıp sayılamayacağı hususu, icra takibi veya davanın açıldığı zamanda, icra takibi veya davanın taraflarının sıfatlarına göre belli olacaktır; senetteki yetki şartı tacir veya kamu tüzel kişisi senet borçlularına karşı geçerli, diğer senet borçluları bakımından geçersizdir.

Tanrıver’e göre¹¹⁴, yetki sözleşmesi, uyuşmazlığın tarafları ile birlikte, onların külli ve cüzi haleflerini de bağlar; bu bağlılığın ortaya çıkabilmesi için, külli ya da cüzi halefin, tacir veya kamu tüzel kişisi olması şart değildir. Yazar bu düşüncesini, maddi hukuk kökenli bir kurum olan halefiyet kurumuna dayandırmaktadır.

¹¹² Karşlı, Abdurrahim/ Koç, Evren/Konuralp, Cengiz Serhat: Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Problemler Konular, İstanbul 2014, s. 36.

¹¹³ Budak s. 4.

¹¹⁴ Tanrıver s. 468.

Göle'ye göre¹¹⁵, kambiyo senedinin tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan bir kişiye devri halinde ne gibi hukuki sonuçlar doğuracağı belirsizdir. Ancak, yazar böyle bir durumda tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan bir kişiye devri halinde kambiyo senedi üzerindeki bu kaydın bu kişi için bağlayıcı olmadığı kabulünün uygun olacağını belirtmiştir.

Kanaatimizce, Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 17'de belirtilen kişiler, yetki sözleşmesinin yapılması anındaki değil; aksine, takibin başlatılması (veya davanın açılması) anında tacir veya kamu tüzel kişisi niteliğinde olmalıdırlar. Zira, davanın açılmasından (veya takibin başlatılmasından) önceki durum maddi hukuk hükümlerine tabi olduğu için, salt sözleşmenin kurulabilmesi için gerekli olan Borçlar Kanunu hükümleri uygulanacaktır. Ancak, yetki sözleşmesini, tacirlerin veya kamu tüzel kişilerin aralarında yapabileceği kuralı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile getirilen bir düzenlemedir. O halde, yetki sözleşmesi ile, taraflarca kararlaştırılan yerde davanın açılabilmesi veya takibin başlatılabilmesi usuli hükümlere tabi olacaktır. Başka bir ifadeyle yetki sözleşmesinin etkisi, usul hukuku alanında meydana geldiğinden ötürü bir usul sözleşmesidir. Bu sebeple, sözleşmenin kurulması anında tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan kişiler, davanın açılması veya takibin yapılması anında bu niteliğe sahip olmaları halinde, yetki sözleşmesi usul hukuku anlamında geçerlidir ve sonuçlarını doğurur. Ancak, sözleşmenin kurulması anında tacir veya kamu tüzel kişisi olan kişiler, davanın açılması veya takibin yapılması anında bu niteliklerini yitirmeleri halinde, yetki sözleşmesi usul hukuku anlamında geçersizdir ve sonuçlarını doğurmaz. Buna göre, Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 17 dolayısıyla, bononun takibe koyulması anında, keşideci (bonoyu düzenleyen) ile borçlunun, tacir veya kamu tüzel kişisi niteliğini taşıması gerekir, aksi takdirde bonodaki yetki şartı geçersizdir. Aynı şekilde, bononun ciro edilmesi halinde de, yetki şartının geçerliliğinin devam ettirilebilmesi, kendisine karşı takibin başlatılması anında cirantanın tacir veya kamu tüzel kişisi niteliğini taşımasını gerektirir; aksi takdirde bonodaki yetki şartı yine kendisine karşı geçersiz olacaktır. Ciro silsilesinin bu şekilde bozulması halinde, yani tacir veya kamu tüzel kişisi niteliğini taşıyamaları halinde, artık bozulduğu andan itibaren imza koyan cirantalara bonodaki yetki şartı uygulanamamalıdır. Ayrıca, yetki şartının yapılması anındaki

¹¹⁵ Göle s. 881.

değil; aksine, takibin başlatılması (veya davanın açılması) anında tacir veya kamu tüzel kişisi niteliğini aramamız gerekliliği sonucu, bononun bir kambiyo senedi olmasından ötürü ortaya çıkar. Çünkü, bono, bir kambiyo senedi olduğundan devredilebilir olması sebebiyle, bononun lehdarı ile son hamili farklı kişiler olabilirler. Bu sebeple, borçlu (keşideci) vade geldiğinde bononun kimin elinde bulunduğunu bilemeyeceği için, alacağını tahsil etmek isteyen alacaklının bonoyu borçluya ibraz etmesi gerekir. İşte bu ibraz anında ancak, tarafların tacir veya kamu tüzel kişisi niteliği tespit edilebilir. Kanaatimizce, bu sonuçların ortaya çıkmaması için, Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 17'ye, *“kambiyo senetleri bu hükümden istisnadır”* şeklinde ek bir hüküm konulması düşünülebilir. Böyle bir durumda ise, sadece tacirlerin veya kamu tüzel kişilerin yetki sözleşmesi yapmalarına imkân tanıyan ve yetki sözleşmesinin kapsamını dar tutmayı amaçlayan kanun hükmü, uygulamada sıklıkla görülen bonolar göz önüne alındığında, kanuna konulacak bu istisna hükmü ile oldukça genişletilmiş olur; ancak olası bu tartışmanın da önüne geçilmiş olur.

3-Türleri ve Sonuçları

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 17. maddesinin ikinci cümlesine göre, *“taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça dava sadece sözleşmeyle belirlenen bu mahkemelerde açılır”*. Bu hükme göre, yetki sözleşmesi (veya yetki şartı) yapan taraflar, aksine bir düzenleme yapmamışlarsa, dava sadece yetki sözleşmesinde kararlaştırılmış olan mahkemede açılabilir¹¹⁶. Bu tür sözleşmeye, olumsuz yetki sözleşmesi adı verilir¹¹⁷; olumsuz yetki

¹¹⁶ Pekcanitez/Atalay/Özekes s. 184.

¹¹⁷ “Bu durumda, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, yapılan yetki sözleşmesi, münhasır yetki sözleşmesi şeklinde olacaktır.” (Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 17 Hükümet Gerekçesi, Budak, Hukuk Muhakemeleri Kanunu, s. 51); Bu sebeple, doktrinde bazı yazarlar “olumsuz yetki sözleşmesi” tabiri ile birlikte “münhasır yetki sözleşmesi” tabirini kullanmaktadırlar. Bkz Karşlı-Usul s. 274-277; Pekcanitez/Atalay/Özekes- Usul Ders Kitabı s. 115; Pekcanitez/Atalay/Özekes s. 184-185; Yılmaz s. 196-197; Aşık-Yetki s. 32-33; Bolayır-HMK s. 143-144; Umar s. 64; Muşul, Timuçin: Medeni Usul Hukuku, B.3, Ankara 2012, s. 86-88; Kiraz s. 8; Münhasır yetki kavramı, aslında devletler özel hukukunda kullanılan bir kavramdır. Yetki sözleşmesinin hükme bağlandığı, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunu'nun 47. maddesine göre, *“yer itibarıyla yetkinin münhasır yetki esasına göre tayin edilmediği hâllerde, taraflar, aralarındaki yabancılık unsuru taşıyan ve borç ilişkilerinden doğan uyumsuzluğun yabancı bir devletin mahkemesinde görülmesi konusunda anlaşabilirler”*. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunu'nun 54. maddesinin b bendinde yer alan düzenlemeye göre,

sözleşmesiyle, taraflar yetki sözleşmesinde belirtilen mahkeme dışında bir başka yerde davanın açılmayacağı üzerinde anlaşmış olmaktadır¹¹⁸. Bunun dışında taraflar aralarında olumlu yetki sözleşmesi de yapabilirler. Taraflar, aralarında yapmış oldukları yetki sözleşmesiyle, kanunen yetkili bulunan genel ve özel yetkili mahkemelerin yetkisini kaldırmayıp, bilakis bu yetkili

Türk mahkemelerinin münhasıran yetkili olduğu konularda verilmiş olan yabancı mahkeme kararları Türkiye’de tanınmaz ve tenfiz edilemez. ; “HMK’nın 17. maddesinin son cümlesine göre, taraflar aksini kararlaştırmadıkça, dava sadece sözleşmeyle belirlenen bu mahkemelerde açılır. Bu düzenlemeye göre yetki sözleşmesiyle yetkilendirilen mahkemenin münhasır yetkili olması esastır ve taraflar aksini belirtmemişlerse, yetki sözleşmesiyle yetkili kılınan mahkeme münhasır yetkili olur. HMK’nın 17.maddesindeki bu düzenleme, yetki sözleşmesiyle yabancı mahkemelerin yetkili kılınmasını düzenleyen MÖHUK m. 47 hükmüyle paralellik arz eder. İç hukukta yetki anlaşmalarının itirazden dermeyan şekli, usulü ve süresi, re’sen dikkate alınıp alınmayacağı, tarafların cüzi ve külli haleflerini bağlayıp bağlamayacağı ve yetki anlaşmasının geçersizliğinin hukuki sonuçları, lex fori olarak Türk usul hukuku sistemine tabi olacaktır.” (Şanlı, Cemal/Esen, Emre/Ataman-Figanmeşe, İnci: Milletlerarası Özel Hukuku, İstanbul 2013, s. 378); “Münhasır yetki kavramı, usul hukukunda kullanılan ‘münhasır (kesin) yetki’ kavramından farklıdır. Milletlerarası usul hukukunda, belirli uyuşmazlık hakkında sadece belirli bir devlet yargısının karar verme yetkisi var ise, o devlet mahkemelerinin ‘münhasır’ yetkisinden söz edilir. Bir yetki kuralı, uyuşmazlık konusunun sadece Türk mahkemelerinde görülmesini sağlamak amacıyla konulmuş ise, bu uyuşmazlık için yabancı bir devlet mahkemesini yetkili kılan yetki anlaşması geçerlilik kazanamaz. Türk usul hukukunun yetki kurallarına göre bu nevi bir uyuşmazlıkta, Türkiye içerisinde yalnız tek bir yetkili mahkemenin kabul edilmiş olması veya birden çok yetkili mahkemenin bulunması önemli değildir. Önemli olan, bir uyuşmazlık konusunda, sadece Türk mahkeme veya mahkemelerinin yetkili kabul edilmiş olmasıdır.” (Nomer, Ergin: Devletler Hususi Hukuku, B.20, İstanbul 2013); Genel olarak devletler özel hukuku doktrininde, devletler özel hukuku kapsamındaki ilişkilerin niteliği ve güttüğü amaçların farklı olması sebebiyle, Türk mahkemelerine iç hukuk yönünden kesin yetki veren yetki kurallarının tümünün aynı etkiyi milletlerarası yetki alanında da gösteremeyeceği ve iç hukukun kesin nitelikteki yetki kurallarıyla milletlerarası yetki anlamındaki münhasır yetkinin farklı amaçlar taşıdıkları kabul edilmektedir. Örneğin, iç hukuk bağlamında taşınmazın aynından doğan davalarda taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkidir (HMK m.12) ve milletlerarası yetki bağlamında da münhasır yetkidir. Buna karşın, miras sebebiyle açılan, terekenin paylaşımına, ölüme bağlı tasarrufların iptaline ilişkin davalar, ölenin son yerleşim yeri kesin yetki iken, milletlerarası yetki bağlamında münhasır yetki değildir. Buna göre, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda söz edilen kesin yetkiden farklı olarak, bir yetki kuralının milletlerarası yetki alanında münhasır yetki kuralı getirdiğinin kabulü için bu yetki kuralının uyuşmazlık konusunun mutlak şekilde ve sadece Türk mahkemelerinde görülmesini sağlamak amacıyla konulmuş olması gerekir. Bu konuyla ilgili ayrıntılı daha fazla ayrıntılı bilgi için bkz Esen, Emre: Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Münhasır Yetki Kavramı, Prof. Dr. Ergin Nomer Armağan, İstanbul 2002, s. 193; Nomer s. 468; Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe s. 377 vd; Çelikel, Aysel: Milletlerarası Özel Hukuk, B. 10, İstanbul 2010, s. 513.

¹¹⁸ Pekcantez/Atalay/Özkes-Usul Ders Kitabı s. 115.

mahkemelere alternatif olarak kanunen yetkili olmayan başka bir mahkemeyi veya icra dairesini yetkili hale getiriyorlar ise olumlu yetki sözleşmesinden söz edilebilir¹¹⁹.

O halde, tarafların bono metninde kullandıkları ifadelere göre, olumlu veya olumsuz bir yetki şartı ortaya koymaları mümkün olabilecektir. Olumsuz yetki şartına örnek olarak; şöyle bir ifade kullanılabilir: “*iş bu senetten doğan davalarda yalnızca Ankara mahkemeleri ve icra daireleri yetkilidir*”¹²⁰. Olumlu yetki sözleşmesine ise şu şekilde bir örnek verebiliriz: “*iş bu senetten doğan davalarda kanunen yetkili kılınan yerlerle birlikte, Ankara mahkemeleri ve icra daireleri de yetkilidir*”.

Doktrinde özellikle olumsuz yetki sözleşmesinin sonuçları üzerinde bir tartışma söz konusudur:

Tanrıver¹²¹, olumsuz yetki sözleşmesinin, kesin yetki hali yaratmakta olduğunu savunmaktadır. Yazar bu görüşünü şu şekilde açıklamaktadır: “*Olumsuz yetki sözleşmesinin varlığı halinde, somut bir biçimde, kategorik olarak tanımlanmış hukuki ilişkilerden kaynaklanan ilgili davalar bağlamında, kanunen yetkili olmayan bir yargı yeri, tek yetkili yargı yeri haline gelmekte; yani, somut hukuki ilişki tipinden doğan uyumsuzlukları konu alan davalarla sınırlı olarak işlerlik kazanabilecek, kesin bir yetki kuralı yaratılmaktadır. Burada da yetki sözleşmesinde belirtilmiş olan yer mahkemesinin yetkisinin kesinliği, yine, bizzatıhi kanundan kaynaklanmaktadır. Kategorik olarak tanımlanmış hukuki uyumsuzluklarla ilgili davalar bağlamında, yetkili mahkemenin tayinin, tarafların müşterek iradesine bırakılmış olması, yetki sözleşmesinde öngörülen yer mahkemesinin yetkisinin kesinliğinin kanundan kaynaklanmadığı anlamına*

¹¹⁹ Tanrıver s. 466.

¹²⁰ “Somut olayda, alacaklı ve borçlunun 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre tacir sayılan anonim ve limited şirketler olduğu ve takibe konu bonoda Düzce İcra Dairelerinin yetkisinin kabul edildiği görülmektedir. Söz konusu bonodaki yetki şartı geçerlidir ve tarafları bağlar. Yukarıda açıklandığı gibi, taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa takibin yetki sözleşmesinde belirlenen yerde başlatılması gerekir. Dayanak bonoda yetkili yer olarak Düzce İcra Müdürlüğü belirlendiğine (ve kanunen yetkili kılınan genel veya özel yetkili icra dairelerinin de yetkisini devam ettirmek istedikleri yönünde bir ibare de bulunmadığına göre) alacaklının Düzce İcra Müdürlüğü'nde takip başlatmasında yasal zorunluluk vardır.” 12.HD T. 29.1.2015, 26922/ 2242; aynı yönde (12.HD, 15.12.2014, 2119 /30298 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası, www.kazancı.com, Erişim Tarihi: 30.11.2015).

¹²¹ Tanrıver s. 466-467.

asla gelmez. Yapılan bu tespitler çerçevesinde, olumsuz yetki sözleşmesinin varlığı halinde, davanın somut hukuki ilişki tipinden kaynaklanan uyumsuzlukla ilgili davalar bağlamında, kesin bir yetki kuralının ihdası nedeniyle, sadece yetki sözleşmesinde belirtilmiş olan yer mahkemesinde açılması gerekir; kanunen yetkili konumda bulunan genel yetkili mahkeme ile özel yetkili mahkemelerin yetkisi tümüyle ortadan kalkar. Dolayısıyla, dava yetki sözleşmesinde belirtilmiş olan yer mahkemesi dışında, bir başka yer mahkemesinde açılmışsa, mahkemenin, yetkisizliğini re'sen gözetip; yetkisizlik kararı vermesi gerekir. Çünkü, kesin yetki, mahkemeye ilişkin dava şartları arasında yer alır ve bu sebeple, davanın her aşamasında re'sen gözetilir; taraf da, davanın her aşamasında, yetki itirazında bulunabilir. Anılan durumda, mahkemece, yetki itirazının dinlenebilmesi için, bu itirazda, yetkili mahkemenin gösterilmiş olması şart değildir". Söz konusu bu düşüncenin benimsenmesi halinde bono metninde yer alan yetki şartı, aksi belirtilmediği sürece, olumsuz yetki şartı yaratmasından ötürü, kesin yetkiye tabi olan hüküm ve sonuçlara tabi olacaktır. Böylece, bonoya dayalı kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip yapıldığında, olumsuz yetki şartına dayanarak takip yapılmadığı zaman, bu hususu icra dairesi kendiliğinden gözetebilmelidir; ayrıca bu hususu, borçlu, icra mahkemesine her zaman şikayet yolu ile ileri sürebilir. Zira, yetki kuralının kesin yetki olduğu durumlarda, icra dairelerinin yetkisizliğinin şikayet prosedürüne göre ileri sürülmesi gerekir¹²². Şikayet yolu ile ileri sürülen yetkisizliğin incelenmesinden sonra, ödeme emrinin iptali ve akabinde yetkili olduğu anlaşılan yer icra dairesince yeniden ödeme emri gönderilmesi gerekir.

Doktrindeki hakim görüşe göre¹²³, olumsuz yetki sözleşmesi, kesin yetki hali teşkil etmez. Bu sebeple, olumsuz bir yetki sözleşmesinin varlığı halinde, taraflar yetki ilk itirazında bulunmaları gerekir; bulunmazlar ise mahkeme kendiliğinden (re'sen) yetkili olup olmadığını inceleyemez. Ancak burada şunu belirtmek isteriz ki doktrinde olumsuz yetki sözleşmesinin kesin yetki hali yaratmadıkları konusunda görüş birliği olsa da konuya ilişkin farklı çözüm yöntemleri söz konusudur. Bu görüşlere aşağıda kısaca değinilecektir.

¹²² Postacıoğlu/Altay s. 130.

¹²³ Pekcanitez/Atalay/Özekes s. 186-191; Budak s. 11; Aşık-Yetki s. 41-42; Bolayır-HMK s. 143 vd.

Yargıtay¹²⁴, vermiş olduğu kararların tümünde konuya ilişkin açık bir görüş beyan etmese de, bazı kararlarında açıkça olumsuz yetki sözleşmesinin bir kesin yetki hali yaratmadığını ifade ederek, doktrindeki hakim görüş doğrultusunda kararlar verdiğini, söylenebiliriz.

Doktrindeki hakim görüş ve Yargıtay'ın kararları doğrultusunda bonodaki olumsuz yetki şartı için şöyle bir sonuca varılabilir: Tarafların bonoda kararlaştırmış oldukları olumsuz yetki şartına rağmen, alacaklının yetkisiz bir icra dairesinde kambyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip yapması durumunda, borçlunun, ödeme emrinin kendisine tebliğinden itibaren beş gün içinde icra mahkemesine yetki itirazında (borca itiraz şeklinde)¹²⁵ bulunması zorunludur ve bu şekilde icra mahkemesinden itirazın kabul edilmesine karar verilmesini ister (İİK m. 168, I/5, 169)¹²⁶.

¹²⁴ “Davalı ile temlik eden dava dışı A... Yapı Mimarlık Mühendislik İnşaat Ltd. Şti. arasında davalı şirketin Adana şubesinin inşaat yapım sözleşmesi düzenlenmiş olup, sözleşmenin hukuki şartlar bölümünün e bendinde sözleşmeden kaynaklanan uyumsuzluklarda Ankara Mahkemeleri ve İcra Daireleri yetkili kılınmıştır. Mahkemece kesin yetki kuralı gereğince HMK'nın 17. maddesi uyarınca Ankara Asliye Ticaret Mahkemeleri yetkili olduğundan bahisle yetkisizlik kararı verilmiştir. HMK'nın 17. maddesi uyarınca her iki tarafında tacir olması dikkate alınarak yetkisizlik kararı verilmiş olup, somut olayda taraflar tacir olup, dosyaya sunulan sözleşmeye göre, Ankara Mahkemelerinin yetkili olacağı kararlaştırıldığından sözleşmedeki yetki şartı geçerlidir. HMK'nın 17. maddesi gereğince davanın sadece sözleşme ile belirlenen mahkemede açılacağına dair hüküm aksi de kararlaştırılabileceğinden münhasır yetki olup, kesin yetki niteliğinde değildir. Davalı tarafta da davaya cevap dilekçesinde süresi içinde yetki ilk itirazında bulunulmamıştır” (15.HD, 20.01.2015, 2388 /241; aynı yönde bkz 15.HD, 16.04.2013, 1552 /2639 ; 12.HD, 15.12.2014, 2119 /30298 ; “6100 Sayılı HMK ‘nın 17. Maddesiyle düzenlenen yetki kuralı münhasır yetki kuralı olup mahkemece re’sen nazara alınabilecek kesin yetki kuralı değildir”. 11.HD, 05.06.2013, 8103/11770 K. (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası, www.kazancı.com, Erişim Tarihi: 30.11.2015).

¹²⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz-İcra s. 364-365.

¹²⁶ “Alacaklı tarafından, borçlular aleyhine bir adet bonoya dayalı olarak Kayseri 1. İcra Müdürlüğü'nün 2014/5486 Esas sayılı takip dosyasında kambyo senetlerine mahsus haciz yoluyla icra takibine başlandığı, borçlular tarafından yasal sürede icra mahkemesine yapılan başvuruda icra dairesinin yetkisine ve borca itiraz edildiği, mahkemece istemin reddine karar verildiği anlaşılmaktadır. Takip tarihi olan 21.04.2014 tarihi itibarıyla yürürlükte olan HMK'nun 17. maddesi uyarınca, tarafların yetkili mahkemeyi belirlemesi mümkün olup, yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için, tarafların tacir ya da kamu tüzel kişisi olması gerekir. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, sözleşme ile yetkili kılınan yer münhasır yetkilidir. Tacirin gerçek ya da tüzel kişi olması mümkün olup, Türk Ticaret Kanunu'nun 12. maddesinde gerçek kişi tacirin, aynı Kanun'un 16.maddesinde ise tüzel kişi tacirin tanımı yapılmıştır. Somut olayda, lehtarın şirket olduğu, takibe konu bonoda İstanbul İcra Daireleri'nin yetkisinin kabul edildiği, tarafların kanunen yetkili kılınan genel veya özel yetkili icra dairelerinin de yetkisini devam ettirmek istedikleri yönünde bir

Pekcanitez/Atalay/Özekes'e göre¹²⁷, geçersiz olan yetki sözleşmesine (örneğin, tacir ya da kamu tüzel kişisi olmayan bir kişi ile yapılan yetki sözleşmesine) dayanılarak dava açılması halinde, mahkeme yetkili olup olmadığını yetki ilk itirazı ileri sürülmesi halinde inceleyebilir. Hakim geçersiz yetki sözleşmesine dayanılarak açılan davada yetkili olup olmadığını kendiliğinden inceleyemez. Yazarlar, bu durumu, yetkinin kesin olmadığı davalarda, davalı, yetki ilk itirazında bulunmazsa, davanın açıldığı mahkemenin yetkili hale geleceği kuralına benzeterek ulaşılmaktadır (HMK m. 19/4). Yazarların bu ifadelerinden hareketle, olumsuz yetki sözleşmesi, kesin yetki teşkil etmez.

Budak'a göre¹²⁸, geçersiz olan yetki sözleşmesine (örneğin, tacir ya da kamu tüzel kişisi olmayan bir kişi ile yapılan yetki sözleşmesine) dayanılarak dava açılması halinde mahkeme, yetkili olup olmadığını kendiliğinden inceleyememelidir; ancak böyle bir durumda geçersizliği sadece tacir ve kamu tüzel kişisi olmayan taraf ileri sürebilir. Yazar, bu görüşünü modern hükümsüzlük teorisi ile açıklamaya çalışmıştır. Yazara göre, böyle bir yetki sözleşmesinin geçersizliğini sadece zayıf durumda bulunduğu için kanunun koruma altına aldığı taraf, yani tacir ve kamu tüzel kişisi olmayan taraf ileri sürebilir; tacir veya kamu tüzel kişisi olan taraf ileri süremez. Yazarın bu ifadelerinden hareketle, olumsuz yetki sözleşmesinin, kesin yetki hali teşkil etmeyeceği anlaşılmaktadır.

Aşık¹²⁹, genel olarak olumsuz yetki sözleşmesinin, kesin yetki teşkil etmeyeceğini belirttikten sonra, yetki itirazında bulunulmaması bakımından bir ayırımın yapılmasının daha doğru olacağını düşünmektedir. Yazara göre, tacirler veya kamu tüzel kişilerinin aralarındaki uyumsuzluklarda yetki

ibarenin bonoda yer almadığı görülmektedir. Takip dayanağı bononun lehtar olan alacaklı sermaye şirketi olduğuna göre, TTK. nun 16.maddesi kapsamında tacir olduğunun kabulü gerekir. Öte yandan borçluların bir kısmı sermaye şirketi olmakla TTK. nun 16.maddesi kapsamında tacir olup, gerçek kişi borçluların ise bonodaki yetki sözleşmesini kabul etmiş olması ve tacir olmadıkları yönünde bir iddia ve delil de ileri sürülmemesi karşısında yetki sözleşmesinin geçerli olduğu sonucuna varılmalıdır. O halde mahkemece, borçluların yetkiye itirazlarının kabulüne karar verilmesi gerekirken istemin reddi yönünde hüküm tesisi isabetsizdir 12.HD, 15.12.2014, 2119 /30298 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası, www.kazancı.com, Erişim Tarihi: 30.11.2015).

¹²⁷ Pekcanitez/Atalay/Özekes s. 186-191; Pekcanitez/Atalay/Özekes- Usul Ders Kitabı s. 117.

¹²⁸ Budak s. 11.

¹²⁹ Aşık-Yetki s. 41-42.

itirazında bulunmaması halinde mahkemenin yetkisizliğini kendiliğinden dikkate alamaması gerekir; ancak tacirler ve kamu tüzel kişileri dışındaki kişileri korumak için mahkemenin, yetkisizliğini kendiliğinden dikkate alması daha doğru olabilir.

Muşul'a göre¹³⁰, taraflar yapacakları yetki sözleşmesi veya sözleşmeye koyacakları yetki şartı ile hakimin kendiliğinden dikkate almasını gerektirecek kuvvette bir yetki hükmü tesis edemezler.

SONUÇ

Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu, özel bir ilamsız icra yoludur. Ticaret hayatının çabukluk ihtiyacı ve bu senetlerin kolayca devredilebilir olması (tedavül edebilmesi) sebebiyle İcra ve İflâs Kanunu, bu senetlerin takibi için özel bir yol kabul etmiştir. Kambiyo senetleri, Kanun'da sınırlı sayıda belirtilmiş olup, üç tanedir. Bunlar; bono, poliçe ve çekdir. Dolayısıyla, takip konusu alacağın dayandığı belge, kambiyo senedi değil ise, o alacak için kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibe girilemez.

İnceleme konumuz, bononun kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takibinde yetkiydi. Kambiyo takibindeki yetki, ilamsız icra takibindeki yetki esas alınmak suretiyle belirlenir (İİK m. 50). Yetki bakımından İcra ve İflas Kanunu madde 50, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'ndaki yetkiye ilişkin hükümlere atıf yapmıştır. Buna göre, kambiyo alacağı için takip hususunda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yetkiye ilişkin hükümleri (HMK m.5-19) kıyas yolu ile tatbik olunur. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndan farklı olarak, sözleşmeden kaynaklanan alacaklar için, sözleşmenin yapıldığı icra dairesi de yetkilidir.

Kambiyo takibinde, takibe konu yapılmak istenen kambiyo senedi borçlusunun yerleşim yeri sayılan yerdeki icra dairesi, genel yetkili icra dairesidir.

Genel yetki kuralları dışında, genel yetkiyi kaldırmayan özel yetkili icra daireleri kabul edilmiştir. Bonoya bağlı alacaklar, aranacak alacaklardan

¹³⁰ Yazar, Üstündağ'a atıf yapmasına karşın, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra da bu görüşü savunmaya devam etmektedir bkz Muşul-Usul s. 88; Üstündağ, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde, tarafların, hakimin dahi kendiliğinden dikkate alması gereken güçte bir yetki kuralı yaratamayacağını belirtmiştir. (Üstündağ-Usul s. 220).

olduğu için, kambiyo senedi alacaklısı, Borçlar Kanunu madde 89, Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 10 ve İcra ve İflâs Kanunu madde 50 gereğince, kendi yerleşim yerinde kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapamaz; borçlunun yerleşim yerinde takip yapılabilir. Ayrıca, bonoya bağlı borçlar, senette yazılı ödeme yerinde de ödenebilir. Yani, bonoda yazılı olan ödeme yeri de özel yetkili icra dairesi olarak kabul edilebilir.

İcra dairesinin yetkisi, kamu düzenine ilişkin değildir; bu sebeple icra dairesi yetkisiz olduğunu kendiliğinden gözetmez; borçlunun icra dairesinin yetkisiz olduğunu kendisine gönderilen ödeme emri üzerine itiraz yolu ile ileri sürmesi gerekir. Süresi içinde yetki itirazı ileri sürülmezse, icra dairesi tüm takip için yetkili hale gelir.

İcra dairesinin yetkisi hakkındaki kurallar kesin yetki kuralı olmadığından, icra dairesinin yetkisi hakkında da yetki sözleşmesi yapılabilir. Taraflar, belirli bir uyuşmazlık hakkında aslında yetkili olmayan bir icra dairesini yetkili kılmak için sözleşme yapabilirler. Taraflar, yetkisiz bir icra dairesini ya yetki sözleşmesi ile ya da yaptıkları bir sözleşmeye, bu sözleşmenin uygulanmasından doğacak uyuşmazlıklar için belirli bir yer mahkemesini yetkili kılmaları mümkündür. Kambiyo senedinde yetki şartı (kaydı) söz konusu olur. Yetki şartının (kaydının) koşulları için Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 17, 18 ve 19. maddelerine bakılmalıdır (İİK m. 50/I).

KISALTMALAR CETVELİ

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AD	: Adalet Dergisi
Art.	: Artikel
Aufl.	: Auflage
B.	: Bası
Batider	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK	: 6098 Sayılı Borçlar Kanunu
Bkz	: Bakınız
C.	: Cilt
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dpt	: dipnot
HD	: (Yargıtay) Hukuk Dairesi
HGK	: (Yargıtay) Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İİK	: İcra ve İflâs Kanunu
İİKN	: İcra ve İflâs Kanunu'nun Tatbikatına Dair Nizamname
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
m.	: Madde
MİHDER	: Medeni Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi
MÖHUK	: 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
TMK	: Türk Medeni Kanunu
s.	: Sayfa
S.	: Sayılı
SchKG	: Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
Vd	: ve devamı
yuk.	: yukarı

KAYNAKÇA**

- Alangoya, Yavuz: 6100 Sayılı Kanun Hakkında Mülahazalar, Yavuz Alangoya Makaleler, İstanbul 2012, s. 505-515.
- Alangoya, H.Yavuz/ Yıldırım, M.Kâmil/ Deren-Yıldırım, Nevhis: Medeni Usul Hukuku Esasları, B. 7, İstanbul 2009.
- Amonn, Kurt/ Walther, Fridolin: Grundriss des Schuldbetriebs- und Konkursrecht, Bern 2008.
- Ansay, Sabri Şakir: Hukuk İcra ve İflâs Usûlleri, B. 5, Ankara 1960.
- Aşık, İbrahim: Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmesi, TBBD 2011/97, s. 11-48 (Yetki).
- Aşık, İbrahim: İcra Sözleşmeleri, Ankara 2006.
- Berkin, Necmeddin M.: Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi, İstanbul 1980.
- Bilge, Necip: Bankacılar İçin Takip Hukuku Bilgisi, Ankara 1975.
- Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan: Kıymetli Evrak Hukuku, Bursa 2010.
- Bolayır, Nur: Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmeleri, İBD 2011/5, s. 131-147 (HMK).
- Bolayır, Nur: Medeni Usul Hukukunda Yetki Sözleşmeleri, İstanbul 2009.
- Bozer, Ali/Göle, Celal: Kıymetli Evrak Hukuku, B.4, Ankara 2015.
- Budak, Ali Cem: Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmesi, MİHDER 2012/21, s. 21-25.
- Çelikel, Aysel: Milletlerarası Özel Hukuk, B. 10, İstanbul 2010.
- Ergün, Mevci: Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları, Ankara 1989.
- Esen, Emre: Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Münhasır Yetki Kavramı, Prof. Dr. Ergin Nomer Armağan, İstanbul 2002, s. 184-206.

** Kaynakçada kısaltılmış şekilleri gösterilmeyen eserler, metinde, yazarların soyadı ile belirtilmiştir. Aynı yazarın birden fazla eserine yollama yapılmışsa, kullanılan kısaltmalar, ilgili kaynağın yanında parantez içinde ayrıca gösterilmiştir.

- Fritzsche, Hans/Walder-Bohner, H. Ulrich: Schuldbetreibung und Konkurs nach schweizerischem Recht, Band I, Zürich 1984.
- Göle, Celal: Kambiyo Senetlerinde Yetki Kaydı, Prof.Dr. Ramazan Arslan Armağanı, Ankara 2015, s. 873-881.
- Göle, Celal: Bankacılar İçin Kıymetli Evrak Hukuku Bilgisi ve Ticari Senetler, Ankara 2005 (Göle-Ticari Senet).
- Gözler, Kemal: İdare Hukuku, C. I, Bursa 2009.
- Gürdoğan, Burhan: İcra Hukuku Dersleri, Ankara 1970 (İcra).
- Gürdoğan, Burhan: İflas Hukuku Dersleri-İflas/Konkordato/İptal Davaları, Ankara 1966 (İflas).
- Helvacı, Mehmet: Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları, İÜHFM C.LXXI 2013, S.2, s.165-192.
- Jaeger, Carl/Ulrich Walder, Hans/Kull, Thomas M./Kottmann, Martin: Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs, Band I, Zürich 1997.
- Karayalçın, Yaşar/İmregün, Oğuz/Kalpsüz, Turgut: Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, Bildiriler-Tartışmalar, Tahkim Haftası, 25-26 Kasım Ankara 1983.
- Karşlı, Abdürrahim: Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı, B. 2, İstanbul 2011 (Usul).
- Karşlı, Abdürrahim: İcra Hukuku Ders Kitabı, İstanbul 2010 (İcra).
- Karşlı, Abdürrahim/ Koç, Evren/Konuralp, Cengiz Serhat: Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Problemler Konular, İstanbul 2014.
- Keskin, O. Kadri: Yetki Anlaşmaları, AD 1973/4, s. 303-319.
- Kılıçoğlu, Evren: İcra Sözleşmeleri, İstanbul 2005.
- Kiraz, Taylan Özgür: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu İle Getirilen Yenilikler, Ankara 2012.
- Korkusuz, Refik: İcra Hukuku ve Uygulaması, Ankara 2004.
- Kuru, Baki: İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, B.2, Ankara 2013 (El Kitabı).

- Kuru, Baki: Almanca Düzenlenmiş Poliçe veya Bono'ya Dayanarak Türkiye'de İlamsız İcra Takibi Yapılması, Prof. Dr. Baki Kuru Makaleler, İstanbul 2006, s. 763-769 (Bono).
- Kuru, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. I, B. 6, İstanbul 2001 (HMU I).
- Kuru, Baki: İcra ve İflâs Hukuku C. I, B. 3, İstanbul 1988 (İcra I).
- Kuru, Baki: İcra ve İflâs Hukuku C. I, B. 3, İstanbul 1990 (İcra II).
- Kuru, Baki: İlamsız İcrada İcra Dairesinin Yetkisine İtiraz, Prof. Dr. Baki Kuru Makaleler, İstanbul 2006, s. 511-521 (Yetki).
- Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder: İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, B. 28, Ankara 2014 (İcra).
- Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, B. 25, Ankara 2014 (Usul).
- Muşul, Timuçin: İcra ve İflâs Hukuku Esasları, B. 5, Ankara 2015 (İcra Esas).
- Muşul, Timuçin: Medeni Usul Hukuku, B. 3, Ankara 2012 (Usul).
- Muşul, Timuçin: İcra ve İflâs Hukuku, C.II, B.6, Ankara 2013 (İcra II).
- Muşul, Timuçin: Kambiyo Senetlerine Dayanan Haciz yolu İle Takip, Batider 1974/3, s. 603-645 (Kambiyo).
- Nomer, Ergin: Devletler Hususi Hukuku, B. 20, İstanbul 2013.
- Öğütçü, A. Tahir/Çitoğlu, Ali: Uygulamalı İcra ve İflas Kanunu, C. I-II, Ankara 1977.
- Öztaş, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, B. 15, Ankara 2008 (Ders Kitabı)
- Öztaş, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, B.2, Ankara 1997.
- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/ Özekes, Muhammet: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, B.2, Ankara 2014 (Usul Ders Kitabı).
- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/ Özekes, Muhammet: Medeni Usul Hukuku, B. 14, Ankara 2013.

- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin-Özkan, Meral/ Özekes, Muhammet: İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, B. 2, Ankara 2015. (İcra Ders Kitabı)
- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin-Özkan, Meral/ Özekes, Muhammet: İcra ve İflâs Hukuku, B. 10, Ankara 2012.
- Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, B.21, İstanbul 2013.
- Postacıoğlu, İlhan E./ Altay, Sümer: İcra Hukuku Esasları, B. 5, İstanbul 2010.
- Postacıoğlu, İlhan E.: Medeni Usul Hukuku Dersleri, B. 6, İstanbul 1975.
- Sargın, Fügen: İnternet Aracılığıyla Gerçekleşen Marka İhlâlleri Hakkında Milletlerarası Yetkiyi Haiz Mahkemeler ve Uygulanacak Hukuk, Ankara 2005.
- Şanlı, Cemal/Esen, Emre/Figanmeşe-Ataman, İnci: Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul 2013.
- Tanrıver, Süha: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Bağlamında Akdedilen Yetki Sözleşmeleri Üzerine Bazı Düşünceler, Prof.Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan DEÜHFD, C. 16, Özel Sayı 2014, (Basım Yılı 2015), s. 459-468.
- Tanrıver, Süha: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı'nın 1. İla 122. Maddelerinde Yer Alan Düzenlemeler ve Bunların Genel Çerçeve Değerlendirilmesi, Makalelerim II (2006-2010), Ankara 2011, s. 143-181 (Genel).
- Ulukapı, Ömer: İcra ve İflâs Hukuku, Konya 2001.
- Umar, Bilge: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2011.
- Uyar, Talih: İcra Hukukunda Bono'nun (Emre Muharrer Senet'in) Geçerlilik Şartları, TBBD 2008/74, s. 290-325 (Bono).
- Uyar, Talih: Gereçeli-Notlu İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu, C. I, İzmir 1996 (Şerh).
- Uyar, Talih: İcra Hukukunda Yetki-Görev ve Yargılama Usulü, Manisa 1993 (Yargılama).

Uyar, Talih: İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri, Manisa 1989 (Kambiyo).

Uyar, Talih: İlamsız Takiplerde Yetkili İcra Dairesini Belirleyen Kurallar, ABD 1981/38, s. 673-683 (Yetki).

Ülgen, Hüseyin/Helvacı, Mehmet/Kendigelen, Abuzer/Kaya, Arslan: Kıymetli Evrak Hukuku, B. 9, İstanbul 2014.

Üstündağ, Saim: İcra Hukukunun Esasları, B. 8, İstanbul 2004 (İcra).

Üstündağ, Saim: Medeni Yargılama Hukuku, B. 7, İstanbul 2000 (Usul).

Üstündağ, Saim: İlamsız İcrada İcra Dairesinin Yetkisine İtiraz, İBD 1986/10-12, s. 613-627 (Yetki).

Yıldırım, M. Kâmil/ Deren-Yıldırım, Nevhis: İcra Hukuku, B. 5, İstanbul 2012.

Yılmaz, Ejder: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2012.

İnternette Yararlanılan Kaynaklar:

www.admin.ch

www.hukukturk.com

www.kazancı.com

BONOYA DAYALI KAMBIYO SENETLERİNE ÖZGÜ HACİZ YOLU İLE TAKİPTE YETKİ

LEVENT BÖRÜ ✓ (Hacettepe Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ankara, Türkiye)

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

Yıl: 2016 Cilt: 65 Sayı: 1 ISSN: 1301-1308 Sayfa Aralığı: 137 - 182 Metin Dili: Türkçe

210 6

Türkçe İngilizce

BONOYA DAYALI KAMBIYO SENETLERİNE ÖZGÜ HACİZ YOLU İLE TAKİPTE YETKİ

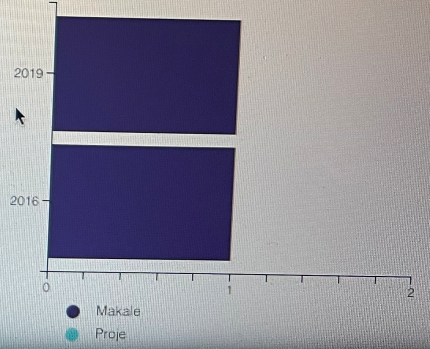
Öz: Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu, özel bir ilamsız icra yoludur. İnceleme konumuz, bononun kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takibinde yetkidir. Yetki, bir icra takibine hangi yerdeki görevli icra organı tarafından bakılacağını belirler. Yani, yetki, coğrafi bakımından hangi yerdeki icra dairesinde takip yapılabileceğinin belirlendiği yerdir

Anahtar Kelimeler:

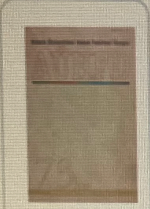
Konu Alanı: Sosyal > Hukuk

Belge Türü: Dergi Makale Türü: Araştırma Makalesi Erişim Formatı: Erişime Açık

2 Atıf

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

ISSN: 1301-1308
EISSN:

Web

Editör: Devrim Güngör

Yayına Başladığı Yıl: 1943

Yayıncı:

Yıllık Yayın Sayısı: 4

Yayın Yapması Gereken Aylar: Mayıs, Haziran, [September], Aralık

Yayın Dili: İngilizce, Fransızca, Almanca, Türkçe Yayın Formatı:

Dizlendiği Yıllar:

2021 - 2021 (Sosyal), 2020 - 2020 (Sosyal), 2019 - 2019 (Sosyal), 2018 - 2018 (Sosyal),
2017 - 2017 (Sosyal), 2016 - 2016 (Sosyal), 2015 - 2015 (Sosyal), 2014 - 2014 (Sosyal),
2013 - 2013 (Sosyal), 2012 - 2012 (Sosyal), 2011 - 2011 (Sosyal), 2010 - 2010 (Sosyal),
2009 - 2009 (Sosyal)

Konu Kategorisi:

Sosyal > Sosyal

Konu Alanları:

Hukuk

Makale Sayısı
435

Atrf Sayısı
1549

Kendine Atrf Sayısı
46

Makale & Atrf Sayısı

